

СЛОВО

Без мови немає нації!

Протвіми

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

30 (719), 1—7 серпня 2013



Учасники свята "Русалка Дністрова" в Буші (читайте стор. 3)

*Ти — весь у слові, як у сповиткові,
З колиски до калини при горбі...
І вже коли ти похитнувся у слові,
Вважай, що похитнувся у собі*

Б. Олійник

Анатолій ЗАГНІТКО,
доктор філологічних наук, професор,
член-кор. НАН України, м. Донецьк

"Проза" мовного питання

Про мовні проблеми в Україні написано багато. Багато... — це слово містке, але не виявляє усієї якості створеного тому, що 1) в одних публікаціях відчутним постає біль і страждання душі дописувача за рідну українську мову, її стан і статус у сучасному суспільстві зі спробою пошуку моделі вирішення питання належного посилення її навантаження в усіх сферах життя — від адміністративно-управлінського вияву до повсякденного вжитку; 2) в інших усвідомленим є бажання автора проаналізувати мовну ситуацію України та скваліфікувати моделі розвитку — від найоптимістичніших (тези про посилення української мови в усіх сферах життя) до найпесимістичніших (думки про повне знецінення української мови в суспільному розвитку та її витіснення на повну периферію; адже ще один з апологетів "збільшовиченої" ери стверджував, що в людському поступі виживуть найсильніші мови); 3) а ще в інших — повне заперечення необхідності вольового вирішення мовного/мовних питань, а розв'язання його тільки демократичним шляхом, хоча шляхи цього демократичного вирішення остаточно не простежувано.

Виявлені три групи публікацій аж ніякою мірою не охоплюють увесь спектр сучасних міркувань різноманітних авторів

Мовні стратегії на мовній карті України: реалії сьогодення

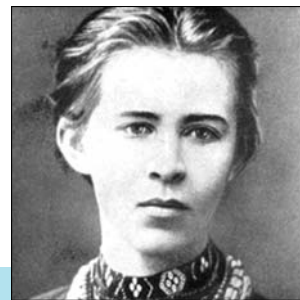
про мовне/мовні питання, адже тут не враховано і численні звернення високоавторитетних фахівців, творчих спілок про необхідність збереження мовного багатства України. Якщо поглянути на мапу мовних публікацій, то їхній безперечний кількісний сплеск відбувся в період ухвалення Закону "Про засади державної мовної політики" та його упровадження в дію через серію "парадно показових" сесій місцевих рад — від сільських до міських та обласних (звичайно, авторам закону прагнулося "всенародного схвалення", та не вийшло, тільки низка областей миттєво й "організовано" відрепортувала про повне схвалення, хоча і такий перебіг вельми показовий), а згодом і підписання Президентом України. Звичайно, були ослосеснені "застереження" про обов'язкове прийняття Державної програми підтримки української мови..., що у травні повторив і Президент України В. Янукович із нагоди Свята слов'янської писемності. Інколи навіть виголошували "сентенцію-мрію" про окремий закон щодо державної мови... Нічого, крім сумнозвісного закону Ківалова-Колесніченка, сьогодні немає...

Можливо, з тих напрацювань, що стали наслідком активної самовідданої роботи двох комісій під головуванням експрезидента України Леоніда Кравчука та

віце-прем'єр-міністра Раїси Богатирьової й буде щось відібрано та в обкраяному вигляді запропоновано до виконання. Наразі ж навіть підготовки чогось подібного не відчутно. Чому? Та, власне, тому, що триває вивчення потрібності видозміни закону та вияв здобуття такими заходами симпатій у народі, забезпечення належного резонансу. А тим часом: 1) повністю винаціоналізовано та видержавнено Перший національний канал України, на якому до певного часу домінував українськомовний продукт (це давало постійні підстави для багатьох звинувачувати його в хуторянстві), котрий тепер також продукує більшість програм мовами національних меншин, тобто мовою однієї національно-регіональної меншини — російськомовної; 2) імпортовану кінопродукцію тепер тільки супроводжувано мовно-державними субтитрами; 3) різноманітними шляхами упроваджувано тезу про елітність та елітарність російськомовного (регіонально-мовного) спілкування, адже бізнес прагне тільки цього, а інтерв'юовані зазвичай послуговуються російською; 4) в інтернетовому павутинні не відбулося українськомовного прориву ані з програмним забезпеченням, ані з новітніми комп'ютерними технологіями,

Продовження на стор. 4—5

"КОЛИ НАШЕ СЛОВО
ЗРОСТЕ І ЗМІЦНІЄ..."



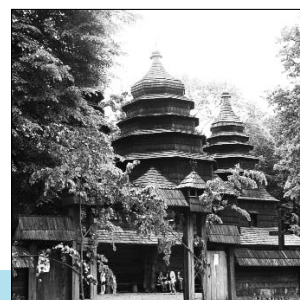
6-7

ЛАРИСА КАДИРОВА:
ВИЩА МАТЕМАТИКА
РОЛІ



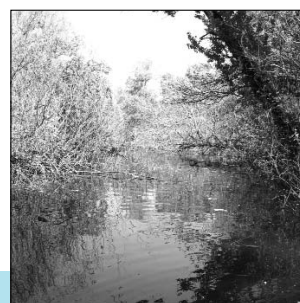
8

ЧИТАЦЬКЕ ВІЧЕ



10-11

ЩО ЛИШИЛОСЯ
ВІД ВЕЛИКОГО ЛУГУ?



13

ФІЛАТЕЛІСТИЧНА
ШЕВЧЕНКІАНА



15



Автограф землякам від редактора-упорядника альманаху “Русалка Дністрова” Михайла Каменюка

Автор проекту “Русалки Дністрової”, заступник голови НСПУ Михайло Каменюк так прокоментував подію:

— Цього року ми досягли значно більшого завдяки великій зацікавленості і підтримці письменницького починання з боку вінницької обласної влади. Голова облдержадміністрації Іван Мовчан підписав розпорядження про свято, а його заступник Любов Спіридонова очолила оргкомітет з підготовки і проведення фестивалю. Опікувався цим і голова обласної ради Сергій Татусяк, він же й очільник міжнародного об’єднання “Євро регіон “Дністер”, яке стало одним із співзасновників свята разом із НСПУ, Могилів-Подільською райдержадміністрацією та районною радою, благодійним фондом “Батьківська земля”. Відтак було знято чимало проблем із транспортом, обслуговуванням, організації проживання та харчування учасників. Це одна з продуманих і детально спланованих стартових акцій Української літературної агенції НСПУ, керувати якою мені та відповідальному секретарю НСПУ Володимиру Барні доручив Секретаріат НСПУ.

Грунтовніший підхід дав змогу розширити фестивальний ареал на Вінниччині не на один, як торік, а на три райони: крім Могилів-Подільського, ще й на Ямпільський та Північний. У цьогорічному заході було успішно продовжено і розвинуто головну ідею: сприяти творчому спілкуванню, ближчому знайомству між собою літераторів південно-західного регіону, тих областей України, через які протікає ріка європейського єднання: швидкоплинний Дністер. Отож на святі були Олесь Дяк зі Львова, Степан Пушик з Івано-Франківська, Євген Безкозовийний із Тернополя, Ольга Остапчук з хмельницьких Дунаєвців, одесит Дмитро Шупта, вінничани Петро Гордійчук, Василь Кобець, Руслана Мельничук, Ірина Зелененька, Катя Девдера, Григорій Мовчанюк, Микола Завальний. До них приєдналася і “столична, київська група”: Віктор Баранов, Михайло Каменюк, Володимир Барна, Ніна Гнатюк, Галина Тарасюк, Василь Довжик, В’ячеслав Медвідь. Вони отримали можливість не лише поговорити між собою, поділитися творчими планами, а й глибше пізнати історію наддністрянського Поділля, яка своїми коренями сягає глибин Трипілья, мало вивчена за пізніших часів.

На фестивалі презентували виданий у Вінниці за підсумками минулого свята науково-пізнавальний, культурологічний, літературно-художній збірник “Русалка Дністрова”. Головний редактор і упорядник його — Михайло Каменюк, шеф-редактор — голова Вінницької письменницької організації Петро Гордійчук.

Вінницька «Русалка Дністрова» продовжує велику справу «Руської трійці»

11—13 липня на Вінниччині з великим успіхом пройшов Другий міжнародний літературно-мистецький фестиваль “Русалка Дністрова”. У ньому, крім українських письменників, узяли участь літератори Молдови та Придністровської Молдовської Республіки, а також численні мистецькі колективи Придністровського регіону, представники влади, громадських формувань. Повністю підтвердилися слова голови НСПУ Віктора Баранова, який торік, підсумовуючи перший фестиваль, за значенням, розмахом, міжнародним резонансом та впливом на людей назвав його другим після традиційного щорічного травневого Шевченківського свята.

Організатори цього видання планують зробити “Русалку Дністрову” щорічником.

А видання цікаве і змістовне. З понад п’ятдесяти його авторів дві третини — науковці, краєзнавці, культурологи, фольклористи України, Молдови та Придністровської Молдовської республіки. Збірник відкривається добіркою дослідницьких праць про дохристиянське минуле краю вчених Придністровського університету ім. Т. Шевченка у Тирасполі, які на чолі з професором Миколою Бабілонго працюють у науковій лабораторії з вивчення істо-

ні пам’ятники”, “Портрети видатних діячів, спогади, мемуари”, “До історії селищ, містечок, міст краю”, “Фольклор та етнографія” і “Золоті джерела”. Останній розділ містить твори сучасних письменників наддністрянського регіону Богдана Чепурка, Галини Тарасюк, Василя Місевича, Віталія Нечитайла, Тетяни Петровської, Станіслава Стриженюка та інших, а до “літературних пам’яток”, до маловідомої художньої спадщини наддністрянського Поділля віднесено публікацію скороченого варіанту знаменитої повісті емігрантки, землячки вінничан Галини Журби “Далекий світ”, оповідань з життя українців Бессарабії на початку XX століття письменника 1930-х років Петра Крижанівського та оповідання “Засів” Леоніда Мосендза. Усе це — з перемовами і коментарями сучасників.

Зацікавлює перелік дослідницьких статей: “Вогнем і мечем на перехресті історії” Миколи Бабілонги, “Древні слов’яни у Придністров’ї” Н. Тельнова, “Повернення скіфського царя” Є. Ярового, “Вінницька єврейська Атлантида” А. Ліпської, “Ямпільська республіка, або Як творилося українське військо” Д. Кетроса, “Гора Лисоня — символ національної доброти українців” В. Парація, “Українська новозаповітна апокрифіка, або Народна біблія: що це таке?” І. Кметя, “З народної демонології Вінниччини” В. Кметь, “Лемки: “люди без батьківщини”, пригріті Наддністрянщиною” О. Гурської та чимало інших.

Один з ініціаторів відтворення альманаху “Русалка Дністрова” на сучасному рівні, ентузіаст-краєзнавець, член НСПУ, голова Могилів-Подільської райдержадміністрації Михайло Вдовцов міркує так:

— Наш альманах стане не лише доречним і потрібним підручником-хрестоматією для шкільної та студентської молоді, ми бачимо його ще й науковим плацдармом для вчених-дослідників, книгою для цікавого повчального і пізнавального читання людей різного віку. А щоб зацікави-



Лауреат першої премії “Русалка Дністрова” Степан Пушик на зустрічі з читачами в с.Клембівка Ямпільського району

ти його творців, рішенням районної ради вирішили заснувати премію “Русалка Дністрова”, яку вручатимемо щороку за кращу публікацію в нашому збірнику-альманасі.

Цього разу премію вирішили присудити письменнику Степану Пушику за етнологічне дослідження Наддністрянщини “Скрина давніх скарбів”.

Письменницьку делегацію на чолі з Віктором Барановим прийняли керівники Вінницької області: голова облдержадміністрації І. Мовчан, голова обласної ради С. Татусяк та провели спільну прес-конференцію.

Свято відкрили на Могилів-Подільщині, в наддністрянському селі Серебря. Тривало воно у знаменитій Буші на Ямпільщині, перлині місцевого “зеленого туризму”. Тут знайомилися з численними архітектурними пам’ятками та з місцем, описаним М. Старицьким у “Облозі Буші”. Тут відбулися фінальні урочистості — з виставками народного мистецтва, з великим збірним міжнародним концертом, де виступали професійні і самодіяльні митці Вінниці, Ямпільського району, молдавських Сорок і Флорешт, звучали поезії та пісні в авторському виконанні, лунала українська, молдавська, болгарська мови.

Згідно з рішенням Секретаріату НСПУ, найвищі спільчанські нагороди “Пам’ятні відзнаки” за підтримку української книги та книговидавництва керівникам Вінниччини Івану Мовчану та Сергію Татусяку вручив заступник голови НСПУ Михайло Каменюк.

А ось що сказав про фестиваль румунськомовний поет Петру Попа (м. Сороки, Молдова):

— Я вражений розмахом події, патріотичним піднесенням, яке панує на святі. Артисти і письменники, просто глядачі здебільшого в національних строях. Як дивовижно і трепетно тут бережуть старовину, національну пам’ять! Я керую в Сороках експериментальним театром, веду на нашому телебаченні літературно-мистецьку програму. Зробив сьогодні чимало запрошень українським друзям, поетам, артистам, нехай приїдять, виступають у нас, знайомлять нас із мистецтвом української пісні, із мистецтвом українського слова.

Підсумовуючи яскраве, колоритне дійство, Сергій Татусяк щиро сказав:

— Треба, щоб це свято бачили, співпереживали з ним якомога більше вінничан та гостей нашого краю. А письменники Наддністрянщини відчували себе тут не тільки почесними гостями, а й господарями. Сприятимو також, щоб міжнародні рамки свята й далі розширювалися, а альманах “Русалка Дністрова” став надбанням усіх наших бібліотек.

Ірина БОГУН,
Ярослав НІКОЛІН



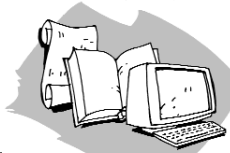
У печері дохристиянських часів у Буші зберігаються написи і малюнки-символи, вибиті на камені

рії Придністров’я. Чимало допомогли в упорядкуванні дослідницької частини видання керівники Української вільної академії наук зі США та учасники щорічних міжнародних краєзнавчих конференцій у Вінниці, що їх традиційно проводить тут обласна бібліотека імені Тімірязєва.

У майже 400-сторінковому збірнику “Русалка Дністрова” сім розділів: “Наддністрянщина крізь призму тисячоліть”, “Подільська старовина”, “Наші літератур-



На трипільському капищі в Буші: екскурсія для письменників



Леся Українка з сестрою Ольгою — просвіт'яни

Повідомляючи про новини культурно-освітнього життя в Києві у листі до Ольги Кобилянської від 8 вересня 1906 р., Леся Українка писала: “У Києві тепер єдиний ясний пункт на темному тлі українського життя — то наша недавно відкрита “Просвіта”. Се ж перше легальне українське товариство у Києві, відколи він став “губернським городом Російської імперії”, а то досі можна було тільки “кієвські общества” відкривати, тільки, борони Боже, не українське”.

Марія ЧАШУК,
старший науковий співробітник Колодязненського літературно-меморіального музею Лесі Українки

Ольга Косач у листі Лідії Драгомановій-Шишмановій та її чоловікові Івану Шишманову повідомляла, що вона і Леся Українка записались офіційно в легальну “Просвіту”: “Ми з Лесею в ній члени ради”. Сестри з великим запалом та ентузіазмом взялися до роботи.

У листі до Б. Грінченка Леся Українка сповіщала: “М. Левицький писав до мене і до сестри моєї Ольги, призводячи нас (від імені “Просвіти”) взяти на себе номінально або фактично просвіт'янську бібліотеку, бо ніхто з членів ради нашої, крім нас двох, не має для цього такого “цензу”, якого треба адміністрації. І я, і сестра однаково охоче згоджуємось на цю справу, тільки ми не знаємо, котра з нас буде придатнішою для цього діла. Щодо мене, то за мною нема ніяких зареєстрованих “привин” (адже труси на кордоні, та ще й без “наслідків”, се вже такий тіптит, що й не йде ні в який рахунок), в тюрмі не сиділа, під судом і слідством не була, “гласного надзора” не скуштувала, зостається тільки те “ходження під Богом”, без якого у нас ні одна жива душа не буває.

Сестра моя, як, може, Вам відомо, сиділа в тюрмі два місяці позаторік, була причетна до якогось “дела”. Хоч все це річ скінчена і жодних наслідків з того не було. Отож ми просимо раду саму зважити, котру з нас вона вважає за кращу фірму, та туку вже й записати куди там слід”.

Чотири рази зверталось правління “Просвіти” по офіційний дозвіл, щоб відкрити бібліотеку-читальню, книжковий склад і призначити ними завідувати Лесею Українкою, В. Лозицького, М. Синицького. Щоразу їм відмовляли. Підставою для негативного вирішення справи було те, що товариство назвало відповідальними за це осіб, політично неблагонадійних, серед них Ларису Петрівну Косач, яка разом з іншими “по сведениям Киевского охранного отделения, оказываются деятельными, а равно являются организаторами украинофильских кружков противоправительственного характера”.

Але сестри і без офіційного дозволу активно працювали в бібліотечній секції

Місія Миколи Косача

Просвіт'янином був і брат Лесі Українки Микола Косач. 1917 року за Тимчасового уряду він був “повітовим комісаром на Ковельщину і делегатом на Установче зібрання”. Після приходу до влади Української Центральної Ради та її адміністрації Микола Косач активно долучився до поширення “Просвіт” на Ковельщині, організовував кооперацію. 1920 року він надав ковельській “Просвіті”, засновником і головою якої був, безвідсоткову позичку в сумі 5 тис. марок. Разом із дружиною Наталією організував у Ковелі притулок для дітей-сиріт. Постійно дбав про поповнення просвіт'янських бібліотек Волині книжками, звертався по допомогу до сестри Оксани, яка жила у Чехословаччині. Та через три роки після описаних подій Польща за Ризькою угодою 1921 року отримала від Радянської Росії Західну Україну. Але Микола Косач не припиняв культурно-просвітницької праці й у нових умовах. Зокрема, з його ініціативи загальні збори Ковельської повітової “Просвіти”, які відбулися 9 лютого 1926 р., ухвалили надати їй ім'я Лесі Українки. Відомо, що завдяки його старанням поставили “Просвіти” у Мацєві та Колодязному.

Вл. інф.

“Просвіти”, докладали всіх зусиль, щоб збагатити книгозбірню. У листі до Лідії Шишманової Ольга писала: “Просвіта” зважила заснувати публічну бібліотеку, котра колись повинна стати такою ж українською гордістю, як Петербурзька публічна бібліотека — російська гордість. В сій бібліотеці мають бути книжки на всіх мовах зо всіх відділів науки”. Далі — прохання, щоб Шишманови подарували книжки до бібліотеки.

Задля поповнення бібліотечного фонду Леся Українка зверталася до письменників із проханням дарувати книжки, здебільшого видання їхніх творів. Наприклад, у листі до А. Кримського, який у той час працював у Москві, писала: “Щоб українське, пробуваючи в Києві, не потребував ходити по чужих бібліотеках, чи не змогли б Ви подарувати власні твори й видання, й не конче потрібні книжки іншими мовами? А не хочеться думати, щоб Ви відмовились допомогти нашій бібліотеці, надто я вже знаю з факту Вашу прихильність до нашої “Просвіти”.

У листі до Ольги Кобилянської: “Може б, і хтось пожертвував би нам хоч по одному примірнику своїх творів”. 16 січня 1906 р. Товариство “Просвіта” за підписом Лесі Українки звертається до В. Гнатюка у Львові з проханням надсилати книжки до бібліотеки. У листі — висока мета закладу: “Українська бібліотека в Києві, центри культурного життя російської України, матиме вагу загальнонаціональної інституції, коли буде змога зробити її багатого. В ідеалі се має бути національна бібліотека, яка служитиме не тільки для звичайного читання, але й до наукових праць та до всяких інформацій”. Таке клопотання надіслано І. Франкові та О. Маковей.

1907 р. “Просвіта” розгорнула широку діяльність на освітньо-культурній ниві. Так, в інформації зі шкільно-лекційної комісії Товариства “Просвіта” газета “Рада” 21.01.1907 р. повідомила: “На засіданні 17 січня шкільно-лекційна комісія ухвалила такі постанови:

1. Вдатися до Міністерства народної освіти з проханням про дозвіл Товариству “Просвіта” заснувати в Києві народну школу з викладовою українською мовою;
2. Влаштувати в найближчій часі відчити для народу на історичні теми, для чого доручено одному з членів комісії переглянути відповідний матеріал, а другому — довідатись, до кого треба звернутись за дозволом таких читальень;
3. Влаштувати кілька публічних відчитів для більш широкої публіки.

Член комісії Леся Українка згодилася прочитати два реферати на такі теми: “Роль юрби в сучасній белетристиці” і “Народницький театр на Заході і в нас”.

Цю інформацію вміщено в газеті “Руслан” за 25 січня 1907 р.

Про активну і різнопланову діяльність “Просвіти” можна судити з листа Ольги Косач до чоловіка Михайла Кривенюка: “Був дуже вдалий народний концерт “Просвіти”, всі чисто “наші” і чужинці були на ньому. Скоро буде просвітительський спектакль. На сих днях вийде з друку од “Просвіти” книжечка Драгоманова і друга про земську справу в Зеленді, далі медична Левицького і Календар “Просвіти”. В бібліотеці “Просвіти” вже до 2000 книжок”.

У листі від 8 лютого 1907 року Ольга повідомляла: “Швидко будуть чергові загальні збори з масою справ, вибрали нові ради, членів і т. д. Зважили видавати збірники рецензій на всі українські книжки”. Болюча і ледь не головна проблема просвіт'ян — друкарня, на яку не було грошей: “На останньому засіданні ради “Просвіти” говорилося цілий вечір про просвіт'ян-



ську друкарню. Для неї треба 15 тис. крб. Де їх взяти? Чи знайдеться хтось, щоб провадити друкарню?” (З листа Ольги до чоловіка Михайла 21 лютого 1907 р.).

При “Просвіті” було створено музей, збиранням експонатів для якого опікувалася і Леся Українка. У листі до В. Гнатюка зверталася з проханням: “Товариство просить прислати до музею всякі речі, які мають інтерес:

- а) етнографічний: народні вишивання, тканини, убрання, посуд, музичні інструменти, писанки, моделі хат, возів, струментів і т. п.;
- б) історико-археологічний (старосвітські портрети, малюнки, документи і всякі стародавності);
- в) природничий: кістяки, гербарії, мінералогічні колекції, різні препарати;
- г) педагогічний (малюнки, альбоми, всякі колекції і т. п.);
- д) артистичний (картини, статуї, фотографічні знімки і т. п.)”.

Звичайно, “Просвіта” існувала з дозволу влади, але коли її діяльність набула широкого розмаху, популярності, влада, маючи досвід 1905 р. і боячись, що національний рух переросте у політичний, вбачаючи в цій громадській організації загрозу, вирішила підрубати просвіт'янське коріння. Розпочалися арешти. У списку осіб, які підлягали обшуку та арешту, складеному за розпорядженням Київського губернського жандармського управління, значиться Косач Лариса і Косач Ольга.

Обшук на квартирі Косачів тривав від о пів на першу ночі до 6-ї години ранку в ніч на 18 січня. Сестер доставлено у Либідське поліцейське відділення, де вже були М. Лисенко, Б. Грінченко, Л. Драгоманова та інші.

Згадуючи про допит у полковника Критського, Ольга писала: “Звичайно, з якої речі питаються про “Просвіту”, раз слідство ведеться про політичні організації, а мені на це відповіли, що “Просвіта” — зародок, з якого потім може вийти щось політичне, бо отже було легальне Літературно-артистичне товариство, а прийшлося його врешті замкнути”.

У дописі “Начіпка на український рух у Києві” кореспондента львівської газети “Діло” Михайла Лозинського повідомлялось: “А сеї ночі поліція цілу ніч “истребляла” українство. Догадуються, що всі ті ревізії, арешти стоять у зв'язку з виданням “Ради”, діяльністю “Просвіти” й виборчими приготуваннями. Коротко сказавши, українським рухом”.

Із 1907 року Леся Українка жила в Криму, Грузії, виїжджала на лікування до Єгипту. У Києві булава проїздом через важкий стан здоров'я. Безпосередньої участі в “Просвіті” брати не могла. Натомість сама стала “об'єктом” просвітницької організації. 22 січня 1909 року заходили Товариства “Просвіта” в Києві у Народній аудиторії (Бульварно-Кудрявська, 28) влаштовано літературно-музичний ве-

чір на честь Лесі Українки з нагоди 25-річчя її літературної діяльності.

А 18 січня у Львові Ф. М. Колесса виголосив перед учасниками першого українського просвітньо-економічного конгресу, скликаним товариством “Просвіта”, доповідь: “Погляд на теперішній стан пісенної творчості українського народу”. У доповіді йшлося про його етнографічну експедицію на Полтавщину для записування дум, фінансовану Лесею Українкою, згадано саму Лесю, яка записувала мелодії дум.

Ще 1894 року, вітаючи М. Старицького з 30-річчям літературної діяльності, Леся Українка писала: “...Коли наше слово зросте і зміцніє, коли наша література займе почесне місце поруч з літературами інших народів (я вірю, що так воно буде!), тоді спогадуючи перших робітників, що працювали на невправленому, дикому ще ґрунті, українці, певне, спогадують добрим словом Ваше ім'я”.

Називаючи себе “товаришкою по роботі”, прихильницею таланту і праці М. Старицького “на користь України”, а в його особі кращих людей епохи, додавши свій талант, розум, запал серця, Леся Українка стала ідеологом національної ідеї. Вона була “з тих майстрів, що роблять все: і підмурівки, і кутки, і остой”. Тобто була однією з перших “робітниць” Київської “Просвіти”, що стала важливою ланкою у становленні вільної України, боротьбі за українську мову.

У фондах літературно-меморіального музею Лесі Українки в с. Колодязному зберігається копія статуту товариства “Ковельська ймення Лесі Українки Повітова “Просвіта”, де читаємо:

- “І. Товариство та завдання його.
1. Ковельська ймення Лесі Українки Повітова “Просвіта” є Українським добродійним і культурно-освітнім товариством.
2. Завданням “Просвіти” є допомогти бідним дбати про моральне та фізичне виховання української молоді, особливо ж дбати про розвиток української культури й освіти українського народу його рідною мовою.

- І. Права товариства:
3. Щоб досягти в п. 2 цього статуту зазначених завдань, товариство має право:
 - а. видавати українською мовою книжки, журнали, часописи, записні листи й т. і.;
 - б. заводити друкарні, переплетні, склади паперу й т. і.;
 - в. заводити всякого рода бібліотеки, читальні, випозичальні книжок і т. і.;
 - г. заводити книгарні, кіоски, продавати книжки та всі витвори, зв'язані з книжковою та часописною продукцією, на ярмарках і т. і.;

- д. відкривати середні та початкові загальноосвітні та фахові школи;
- е. впоряджати як про своїх членів, так і публічні лекції, відчити, загальноосвітні та фахові курси, скликати наради в освітніх, сільськогосподарських, економічних і кооперативних справах;
- ж. поширювати серед людності сільськогосподарські та кооперативні знання, відкривати та давати поради в справах одкриття споживчих, ошадних, позичкових, сільськогосподарських і всякого рода кооперативів;

- з. впоряджати сільськогосподарські виставки та присуджувати нагороди за кращі експонати;
- і. заводити музеї, дослідні станції, зразкові поля і т. і.;

- й. виряджати як про своїх членів, так і публічні драматичні вистави, спектаклі, літературно-музикальні вечори, концерти, забави та взагалі всякого рода культурні розваги;

- к. організовувати народні хори, оркестри, спортові, пластові, а також протипожежні дружини;
 - л. відкривати дитячі садки, сирітські заклади та всякого рода дошкільні заклади”.
- Цей статут датовано 1928 р., але він майже не відрізнявся від програми “Просвіти” Галичини другої пол. XIX ст., адже стан науки, освіти, культури абсолютно не змінився.



Вона підходила до Данченка й запитувала: «За що даєте мені роль?»



— Пані Ларисо, торік у Польщі вийшла присвячена Вам книжка “Щаслива самотність актриси”. Авторка, театральний критик Алла Підлужна, аналізує різні етапи Вашої мистецької біографії. І перший з них — робота у Львівському національному українському драматичному театрі імені М. Заньковецької. Ви там сформувалися як творча особистість і, певно, багато чого навчилися?

— Я пропрацювала в Театрі імені М. Заньковецької 30 років, навчалася в Студії при театрі. Моїм педагогом був учень Леся Курбаса — Борис Хомич Тягно. Його вихованцями є також Богдан Ступка, Наталія Лотоцька, Богдан Козак. Він, не називаючи імен, передав нам систему психофізики Курбаса, де задіяні не тільки фізична та емоційна сфера, а й інтелект. На заняттях нам казали: “Якщо обрали цю стежу, віддавайтеся мистецтву до кінця. Глядач не цікавить, чи їли ви сьогодні, який у вас настрій і які діти за вами плачуть. Ти вийшла на сцену, і глядач мусить побачити: актриса знає, що таке “Бере-зіль”, вона читала філософа К’єркегора”. Потім мене лишили в театрі. Прийшов режисер Сергій Данченко, до якого я підходила й запитувала: “За що Ви мені даєте роль — я ж не гідна того?” Він так сміявся, мабуть, другої подібної актриси ніколи не бачив. Сергій Володимирович дав мені головну роль у своїй першій дипломній виставі “Перший день свободи Кручковського”. Пізніше я грала у нього всі великі ролі. Я люблю співрозмовника, який розумніший за мене, партнерів, до яких можу тягнутися, тоді я краще розкриваюся. І Данченко дав мені таких партнерів. Коли він призначив мене на роль Ганни в “Украденому щасті” І. Франка, ми з Богданом Ступкою (він грав Миколу) і Федором Стригуном (Михайло) пішли в бойківську хату у львівському Шевченківському гаю і там проводили навіть не читки, а говоріння — промовляли все, що думаємо про свої ролі. Потім почалися репетиції. Я підійшла до Данченка і кажу: прем’єру зіграти не зможу, бо в мені сидить дитина”. А він відповідає: “Репетируй, щоб ти проклала доріжку”. І я мала репетиції. Я розумію, який величезний внесок у мене зробив Данченко, не диктуючи, не тероризуючи. Він давав мені читати книжки (саме тоді познайомила-

ся з творчістю О. Солженіцина). А ролі пропонував із баченням перспективи. Пам’ятаю, літо, колектив пішов у відпустку, а я не йду — репетирую Маклену Грасу (з однойменної п’єси М. Куліша), щоб видзвонитися в ту 13-річну дівчинку, яка протистояла залізним верхам. Мені пощастило — в Театрі імені М. Заньковецької розвивався мій людський, творчий, інтелектуальний потенціал. Люди, які працювали там, знали мови, літературу, любили ритмізовану думку, поезію. І я тим займалася. Хоч була дуже завантажена: інколи виставу “Марія Заньковецька” грали тричі на день, а я все одно робила поетичні композиції. Професор Львівського університету Неоніла Іванівна Міщенко якось мені сказала: “От вилучили цілий пласт поезії тих, хто живе в діаспорі”. Вона ті імена відновила, ми записали цикл передач на Львівському обласному телебаченні й провели вечори у міському Музеї етнографії. Вони були присвячені поезії Олени Теліги, Галини Мазуренко, Наталії Лівницької-Холодної, Оксани Лятуринської. Пригадую, на одному вечорі слухачів так захопили вірші та історії з життя Галини Мазуренко, що я, розповідаючи, раптом подивилася в очі тим, хто сидів у залі, і...втратила голос. Удруге такий випадок стався зі мною під час вечора пам’яті з нагоди річниці Голодомору в Україні. Я його вела й читала поезію. Тож коли сиділа біля виходу на сцену, до мене підішла старенька бабця, яка почала начебто собі розказувати про ті часи. Я так перейнялася, що вийшла на сцену і не змогла говорити. У певний мо-



мент свого акторського життя усвідомила (і цього мене теж навчила праця в театрі): перше — ти маєш проймається людськими болями й емоціями, а друге — ти як творча людина мусиш себе відсторонювати, відчувати й розуміти, що не можна втрачати форми.

— Ви з успіхом грали у багатьох людських виставах репертуарної сцени, що ж вивело на створення монодрами Лариси Кадирової?

— За 30 років зіграла провідні ролі у творах Лесі Українки, Мольєра, Шекспіра, Чехова, Горького, Винниченка й Куліша. Найвища класика! Мій інтелект не пройшов повз неї. Я стала сповідувати думки цих авторів. З таким багажем я переїхала у столицю й зіграла на франківській сцені у спектаклях “Росмерстоуль”, “Крихітка Цахес”, “Тартюф”. І ось такий випадок. Останнє інтерв’ю С. Данченка у фойє Національного театру імені І. Франка. Я йшла й побачила. Стала остеронь. Так боляче зробилось, відчувала: відлітає людина. Він, поволі пересуваючись, підійшов до мене й каже: “Знаєш, про що я мрію? Зробити з тобою монодраму”. Тоді я ще й не думала про це, а як він відійшов, стала тим займатися. Та енергія, яка в мені весь час нуртувала, мусила знайти вихід. Адже Ступка за час свого художнього керівництва не дав мені жодної ролі на великій сцені. Тому я заходила організовувати фестивалі, робити монодрами. Спочатку не було де. Широ вдячна Богданові Ступці й директорів Театру імені І. Франка Михайлові Захаревичу за те, що вони виселили буфет і зробили ту малу сцену у фойє, за якою й нині сумую. Вона стала дивовижно театральною, з тими колонами, пілястрами, амфітеатром, маленьким залом, де я бачила очі глядачів... Тоді я збагнула, що монодрама — це вища математика акторства. Збрехати в ній (ні в думках, ні в дії, ні в емоції) ти не маєш права. І там видно, що ти за людина, які ідеали сповідуєш. Видно з того, як ти реагуєш, що

для тебе основне, видно навіть з мовчання.

— Театр душі й інтелекту, який Ви пропонуєте, є гідною альтернативою так званій масовій культурі в її найгірших проявах, яка заповнила нині не лише екрани, а й театральні сцени. Нас переконують, що саме низькопробні дійства хоче бачити публіка.

— Ще від античних часів люди хочуть хліба й видовиш. Але від нас залежить, який це буде хліб і які видовища. Ми, митці, маємо підняти загальний рівень

— Ця світла постать надихнула Вас на створення унікального Міжнародного фестивалю жіночих монодрам “Марія”, який Ви не втомлюєтеся проводити, незважаючи на фінансові труднощі. Хто, крім Міністерства культури, допомагає Вам?

— Перебуваю у постійному діалозі з “Просвітою”. Вважаю, те, що робить в Україні Товариство “Просвіта”, — прекрасно. Його діяльність, спрямована на видання книжок для дітей і дорослих, відзначення важливих історич-



Фото Олександра Литвиненка

культури. Щоб люди йшли не пореготати. Їх слід манити цікавинками — національними, культурними, психологічними, інтелектуальними. І порушувати на сцені такі питання, в таку форму їх огортати, щоб глядач включав свідомість, підсвідомість, душу, досвід.

— Розумне, добре й вічне сієте не тільки на театральному кону, а й на численних культурно-просвітницьких заходах у музеях, у теле- й радіопрограмах.

— Для мене дуже важливо відновити такі імена, як Садовський, Саксаганський, Лисенко, Старицький. Щоб люди дізналися й замислилися: що це були за дворяни, які закладали власні маєтки, як Михайло Старицький — Кліщинці, для того, аби театр існував?! Бодай короткий час.

— Окрема сторінка Вашого життя — легендарна Марія Заньковецька, яка стала талісманом і, мабуть, оберегом Вашої долі. Яка різниця між образом актриси, втіленим Вами на львівській сцені у спектаклі за п’єсою Івана Рябкяча, і в новій монодрамі “Коли розлучаються двоє” на Камерній сцені Театру імені І. Франка?

— Марія Костянтинівна стала ближчою, людянішою. У тій давній виставі, яку я зіграла 600(!) разів, це була ікона, наповнена моїми жестами, акторськими відчуттями. А тепер це моя рідна людина, родичка по духу. Я наповнила її образ власними думками про театр, мистецтво.

них дат, спорудження пам’ятників, співпраця зі мною в увічненні пам’яті М. Заньковецької та інших великих імен продовжує прекрасні починання, які заклали Леся Українка й Микола Лисенко.

— Театрали вже знають: у жовтні вони розкошуватимуть, безплатно переглядаючи різноманітні спектаклі унікального фестивалю жіночих монодрам “Марія”. Чому, незважаючи на фінансові труднощі, не відмовляється від його щорічного проведення?

— Так, є труднощі, трапляються й непорозуміння. Дуже важко завжди дається перший фестивальний день, коли відбувається прес-конференція, відкриття виставки і я граю. Іноді бувають парадоксальні випадки. Якось забула вдягнути руду перуку Сари Бернар. Помітила це, коли вже лунали оплески, а я розкланювалася. Сказала публіці: “Почекайте, я вдягну перуку, побачите, якою повинна бути”. У виставі “Стара жінка висиджує” наприкінці моя героїня має зняти з себе макіяж, а я забула це зробити. Але радію, коли бачу, як на фестивалі вирує людське спілкування. Цієї осені, сподіваюся, відбудеться десятий, ювілейний фестиваль “Марія”. А мені восени міне 70. Тож хотіла б відзначити ці два ювілеї водночас.

Спілкувалася
Тетяна КРОП





I

Які високі сходинки епох —
Від пірамід до стрем'я небосягів,
Від тих стихій, де зріс поганський бог —
До ядерних осягнень.
Які високі сходинки!
Візьміть
І пробіжіть уявою — ой леле! —
Події юрмляться,
Гримлять гармати й мідь —
І над усім шитво таїн простелене.
Та скільки ж од весни і до весни,
Від хвиль народжень і до прірви смерті
Пролебеділо світом живизни,
Які шедеври в порох були стерті!
І невимоло кожен світотвір
Учивсь відходити — і навспак вертаться
У іншій вартості,
В полоні інших мір...
З яких же гін вертався до нас
Вернадський?
Я ясно відчуваю: у мені
Так виростає це питання,
Як над гіркою млою полинів
Зірка рання.
Обравши Січ,
Козацьку кашу їв
Його далекий волелюбний прашур,
Пустившись Речі Посполитої,
До наших він країв
Утік шукати долі кращої.
Хрестоматійність.
Де за нею суть?
Яка та суть?
З яких глибин піднесена?
Її закони вікові несуть,
Гуркочучи громами і колесами.
Її шліфує сонце й океан,
Гартує шал незримих радіацій,
А згодом їй дарує крупний план
Хода суспільств,
Дозріла мудрість націй.

Лишень по цім розгадує чоло —
Мільйоннолітній витвір еволюцій —
Все, що природою сподіяно було,
Що виростало в radoшax і в муці.
Оскільки, певне, кожен атом міг
В живе із мертвого воскресло
повертаться,
То чи могутній досвід всіх доріг
Не відгукнувся в імені — Вернадський?

II

Холодно стихла хода.
Обличчя у тишу врослі.
Ллється на кафедру борода,
Як водорості
Океанські.
В аудиторії таїнство дум
Ненаситно тягнеться вгору,
Як лоза виноградна в саду,
В мить яснозору,
В аудиторії таїнство дум,
Осоння людського глузду
Рунь підійма молоду
Ницість притлумлює тлусту.
Прокотиться думна яса —
Від сивих Курил до Америки.
Вже й сонце заходить в зал
Послухати академіка:
— Людство єдине у грізний наш вік
Як сила геологічна, —
Вивищує думку він,
Веде її крізь сторіччя.
По каменю,
По зелу,
По всім історичнім роздолі,
Де з чорної сходять землі
Прапрадідів душі прозорі.
І чистим сумлінням течуть,
Виводять на вищу орбіту..
Розкручено думки прашу
З потужністю
На опівсвіту.

Сергій
Бурлаков

ВЕРНАДСЬКИЙ
Уривки з поеми

*Людська особистість, як усе у дов-
кіллі, зовсім не випадкова, а створена
ходою минулих поколінь.*

*Людство, взяте загалом, стає мо-
гутньою геологічною силою. І перед
ним, перед його думкою і працею пос-
тає питання перебудови біосфери на
благо мислячого людства як єдиного цілого.*

*Вся історія науки доводить на кожному кроці, що врешті-решт має
рацію учений, який бачить те, що інші вчасно усвідомити і оцінити не в
зможі.*

*Не шукайте у науковій роботі учителів. Учителями у вас мають бути
тільки закони природи.*

*... граніти — колишні біосфери... В житті людини інколи справжнім
життям є одна мить.*

*Фантазії древніх були надто і надто далекі від науки. Та вони не були
далекими від природи та істини.*

З наукових обріїв В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

III

В будиночку, де жив колись Куїнджі,
В глибоку північ,
В ранню рань
Різьбилися шляхи наріжні
Крізь млу важенну,
Крізь уран.
І мислі згуслої живиця
Звідсіль світилась у віки,
Як ніжне серце живописця
У сяйві місячнім ріки.
Звідсіль нерукотворні ритми
Бриніли всюдністю буття.
Замало істину відкрити —
Ще треба ствердить відкриття.
У час, коли нові закони
Тебе обступлять, наче ліс,
Стає у світі так бездонно
І самотинно аж до сліз.
І тільки мужність,
Тільки мудрість,
І тільки непокірний труд
Відчуження розвалить мури,
Хвилинний сумнів перетруть.
І засміється небо ніжно —
За обрій злинуть хмари злі...
В будиночку, де жив Куїнджі,
Лабораторія Землі.
Могуття ловить у розпаді,
В малім велике — то не сон.
З мистецтвом вчений в добрій зладі
Шукав в житті єдиний тон.

IV

Скільки світлої чистоти
У розквітлх вишнях Вишгорода,
Скільки ранньої зваби
В лісах Старосілля!
Голубими обвалами — вись молода —
На холодне загонисте зілля.
Тиск життя, затопляючи просторінь,
котить
Повсюдних помножень стрімкучу лавину,
Рожевого сонця розжеврене коло
Річку висвітлює до середини,
А зелень вилазить камінню на спини,



Не знаючи втоми,
Не маючи спину.
В бистринах весни вона соромно мліє.
Допоки не дійде числа свого й міри.
Мудрість зерниться в зеленій цій паводі,
Скільки стає уміння і пам'яті.
Днину свою ведучи узбережжями,
Будьмо в світлиці буття обережними,
Бо ображаючи рясч чий тополлю,
Думам земним завдаємо ми болю.
Вченого здогад —
Душі гігієна.
Може, й не вжалить відчай, як гієна.

Ой, та й багато цілющого зілля
У неповторних лісах Старосілля!

V

Стрімкі струмки.
Скільки саяного в хорі оцім,
Диригує якому явір.
Червоні граніти Хортиці —
У воді, як минуле в уяві.
Які ж то живі світи
В потужні злилися акорди?
Чому саме тут світити
Веліло їм серце природи?
Вернадський не раз казав —
На топазах проміння грало —
“Можливо, існує шкала
Розміщення мінералів...”
Повсюдно вони подають
Свої кольорові сигнали
Червоно і сіро: — Ми тут,
Нас міцно віки спресували.
Живий ми, відлинулий світ,
Коли б то про це пам'ятали
Усі, хто бере граніт
На нетривкі п'єдестали.
У нього ж осібне єство,
Іскряться, як очі, кристали,
Що в себе і міць, і тепло
Віддавна всотали.
Лежать у гіркім поліні,
Та це не смертельне ложе,
Бо чують дихання землі
І Космосу серце тривожне..

VI

Одна-однісінька.
Єдина мить.
І пролетить,
І прошумить, як вітер в житі,
Все, що вмістилося у слові: жити!

Одна-однісінька —
Скупі людські літа.

А в небі ж біла хмарка проліта,
А в полі ж, гляньте, скільки того дива —
Земля, з роботи не завжди щаслива,
В хвилини наші вічність запліта.

Вона жива.
Вона повинна жити,
Новітню сферу в небі засвітити,
Щоб відступили блуд і суєта.

Одна-однісінька.
Від того й золота.

VII

У первозданному — живлющий
струм начал.
Це вчений знав.

Про що ж він промовчав?

Міф. Інтуїція.
Комаха і колос.
Світ в тиглях Розуму
Єднався і коловсь.

Близьке — в далекому,
Далеке — у близькім.
Шукав — з лелеками —
Суттєве — на грузькім.

І множився в деревах і хвощах,
І вічність бачив у простих речах.

Здогадки древніх —
Вранішній наїв
У вік комп'ютерний
Не зник.
І не змілів.

Все, що біжить,
Що котиться в естері,
Вже кинуте в рулетку
Ноосфери.

VIII

Вітцівщино!
Він так тебе любив!
Бо мав характер істо
Український...
Дух Криму вчувся,
Пах полтавських нив —
Зайшов у гості
Агатангел Кримський.
Тонкий знавець далеких
Східних мов,
Поет екзотики і унікум душею,
В його рядках нема лихих обмов,
Химерних звивів і слизького глею...
І полилась розмова про народ,
Про суть його,
Про батьківське коріння...
Всі біди України — від щедрот,
Від звабності...
Невже й від поклоніння?
О вечорова радосте розмов!
Ти, мов ріка чистюська, тихоплинна,
А в пам'яті зринає знов і знов:
— Будову Всесвіту приховує й піщина.
Усе — в усьому сходить, як зоря, —
Сердечні одкровення.
Очі в очі.

І вирина — одвічне — з “Кобзаря”:
“Минають дні, минають ночі...”

м. Дніпропетровськ





Конфлікт у Білій Церкві

Унаслідок конфлікту, який спалахнув у Київському академічному обласному музично-драматичному театрі ім.Саксаганського 21 червня 2013 р., актори, вокалісти, режисери, звукорежисери та директор з творчої діяльності написали заяви про звільнення. Колектив (загалом 10 осіб) заявляє про грубе порушення прав співробітників театру з боку його керівництва і просить захисту, направивши листи депутату Верховної Ради України Богдану Бенюку та голові Національної спілки театральних діячів України Лесю Танюку.

Тетяна ВИГОВСЬКА,
м. Біла Церква

“Унаслідок комерційної спрямованості театру, — заявляють підписанти, — колектив працює ненормовану кількість годин. У гонитві за грошима перепрацювання серед творчої групи є нормою. Щоб це приховати, в театрі ведеться два табелі обліку робочих годин: один, в якому вказано восьмигодинний робочий день, в бухгалтерію, а інший, який висвітлює справжню картину, призначений особисто для директора В. Ускова. Перепрацювання іноді сягають 47 годин на місяць, ніяк не оплачуються, так само не оплачуються велика кількість третіх викликів, що є грубим порушенням колективного договору (п.6.6 “Адміністрація виплачує артистам за третій виклик денну заробітну плату на основі детальної записки зазвартупи та наказом директора”).”

“Грубим порушенням прав є

видача відгулів у наказовому порядку, а не за потребою працівника, — йдеться в листі. — Виробничі травми так само не документуються і не оплачуються. Більше того, їх ретельно приховує директор. Усі ці кричущі порушення замовчують колективом зі страху потрапити в немилість директору, який відразу апелює звільненням і позбавленням квартир, вдаючись до образ із вживанням нецензурної лексики”.

Творчий колектив засвідчує, що профспілка не захищає його інтереси, тому що підконтрольна керівництву. “Голова профспілки — наближена до директора людина”, — заявляють підписанти листа.

Також вони повідомляють, що художня рада театру не здатна самостійно приймати рішення: “Яскравим прикладом цього є нарада художньої ради в цьому сезоні з приводу присвоєння театральної премії “Браво”. Художня рада ухвалила рішення про прис-

воєння премії “Краща вистава” постановці “Останній строк” (реж. В. Є. Петренко). В’ячеслав Валентинович Усков ігнорує рішення худради і привласнює нагороду, віддаючи її виставі “Нелегалка”, режисером якої є сам”.

Звільнені працівники не задоволені й репертуарною політикою театру: “Репертуар нашого театру задихається від великої кількості неякісної, другосортної драматургії. З подачі В’ячеслава Валентиновича на сцені театру панують низькопробні комедії, без уваги залишається якісна українська та зарубіжна класика”.

Натомість, за словами творчого колективу, директор змушує безкоштовно розважати його знайомих та родичів на корпоративах: “Пріоритетним напрямком роботи театру є численні “халтури”, а саме: виїзні мобільні групи, що обслуговують пиятику, або дні народження представників керівних посад, церкви, преси та родичів самого В. В. Ускова”.



Також екс-саксаганці впевнені, що директор забезпечує посадами своїх родичів та протеже: “Безліч родичів Ускова займають посади в театрі. Головний балетмейстер (Д. Фрідинський), чий професійної якості не відповідають займаній посаді, близький друг і протеже Ускова. Колектив неодноразово звертався до директора з проханням про зміщення його з посади, та все марно. Основними претензіями колективу до Д. Фрідинського, крім непрофесіоналізму, є саботування роботи режисерів. Через один із таких конфліктів колектив театру втратив двох режисерів і завідувача режисерської частини

(Тараса Мазура, Наталію Слепченко, Володимира Воробйова)”.

Підписанти просять народного депутата та голову Національної спілки театральних діячів розібратися в цій ситуації і сприяти вирішенню конфлікту.

Під листом підписалися: **А. Коломієць**, актор 1 категорії, **С. Лозовий**, актор 1 категорії, **С. Ключко**, артист-вокаліст вищої категорії, **А. Мацкевич**, артист-вокаліст 1 категорії, **Н. Гаєвська**, директор з творчої діяльності, **К. Шамшина**, актриса драми 2 категорії, **В. Сова**, звукорежисер, **Є. Краєвський**, звукорежисер, **В. Лесик**, звукорежисер, **А. Власюк**, начальник радіоцеху.

Тайна БРАТЧЕНКО,
член НСПУ

Потреба у такій зустрічі назріла від перших днів, коли керувати театром став В’ячеслав Усков. Ніхто не заперечував незначного покращення в роботі закладу, що стосувалося зарплати. Але навіть це не пригасило конфлікти в театрі — актори один за одним почали розраховуватися через неможливі умови роботи з керівництвом.

Директор уникає сучасної української драматургії, надаючи перевагу розважальним п’єсам і театральним шоу. Понад половину акторів украї кепсько володіють державною мовою, директор не володіє і принципово не хоче розмовляти українською, навіть на зустрічі він видавав такі перли-“неологізми”, що Голохвастову і не снилося. Але словесні абракадабрії — ніщо порівняно з його стилем керівництва і баченням театрального мистецтва...

— Мені дуже прикро, — сказав Володимир Іванців, — що за останні роки в театрі так і не відбулося змін на краще.

Пан Усков заперечив, мовляв, театр має бути двомовним(?), бо п’єси іноземних авторів глядач краще сприймає російською. Він не погодився з Іванцivм, що театр, який носить ім’я Саксаганського, має продовжувати його традиції. Адже корифей театру у часи переслідування нашої культури ставив українською п’єси і вітчизняних, й іноземних драматургів, незважаючи на жорстоку політику царизму, спрямовану на нищення нашої мови.

Здивувало заперечення директора, що “зарубіжних драматургів важко **переводити**”. Як і посилаючи на те, що немає сучасних п’єс українською мовою, які б зацікавили глядачів. Письменник Андрій Гудима нагадав директору, що вже кілька років тому передав йому три свої п’єси, але й досі не отримав відповіді.

З думкою заступника голови НСТД Ярослава Гранка: “Театр

Крамарство і театр

У Білоцерківській Центральній бібліотеці відбувся круглий стіл на тему: “Театр як механізм формування цінностей і норм суспільства”. Його організували міський комітет захисту мови, голова міськрайонного об’єднання ВУТ “Просвіта” В. Іванців і голова міського об’єднання “Молода Просвіта” журналіст К. Климчук. У центрі обговорення був В. Усков, директор і художній керівник Київського академічного обласного музично-драматичного театру ім. Панаса Саксаганського. Участь в обговоренні взяли заступник голови Національної спілки театральних діячів Я. Гранко, письменник А. Гудима, голова обласної організації НСПУ А. Гай, ветеран театру В. Рєпін, журналісти, творчі працівники театру та його глядачі.



не повинен бути двомовним, бо де ж іще глядач сприйматиме українську мову, як не через живе слово?” — погодилися всі присутні, крім Ускова. Він був категоричним, мотивуючи це залежністю театру від комерції.

Тож усі поради і зауваження театральний директор і художній керівник або зверхньо відкидав, або гнівно заперечував, іноді зриваючись на підвищені інтонації. А тому запланована дружня бесіда за круглим столом перетворилася на диспут з гострими кутами, які загострювала уперто-зрозуміла позиція Ускова. Зрозуміло, що ні дружньої критики чи поради він і слухати не хотів. А

дарма! Адже підстав для справедливих зауважень більш ніж треба. Наприклад, у репертуарному плані за березень цього року з 16 запропонованих вистав лише 5(!) — українських драматургів. За жанрами: 9 комедій, 4 казки для дітей і лише 3 драми. Більше того, протягом березня у театрі відбулося аж 9 святкових концертів, присвячених “визначній події” — Міжнародному жіночому дню! І жодного концерту, конкурсу або іншого заходу до Дня народження Великого Кобзаря, який відзначали у всій Україні... Начебто для Білоцерківщини, одного з центрів українського життя, це незначна подія!

Коли Ускова запитали, чому його театр проігнорував Шевченкові дні, то почули, що на їхнє проведення “не було вказівки з Києва”... І це каже керівник театру імені Панаса Саксаганського, якого навіть жандармські погрози чи штрафи не могли зупинити перед вшануванням нашого Кобзаря...

Але Ускову не до нашого генія, йому ближче до душі крамарство, тобто комерціалізація, бізнес на культурі. Тому найголовніша його мета — розважити публіку в будь-який спосіб, заманити її до театру будь-чим. Заради цього він готовий потурати нищим смакам, вдаватися до примусу, нав’язуючи квитки студентам, і навіть глумитися над національною гідністю, примушуючи актрису розгулювати у костюмі Катерини II по нашому місту — місту козацької слави, якому імператриця стільки лиха завдала, як і Запорозькій Січі... Тож важко сказати, чого в позиції Ускова як директора театру більше: жадоби до дзвінкої копійки чи знущання і спотворення нашої мови, чи незнання нашої історії, національних традицій.

Через кілька днів після круглого столу до міськрайонного об’єднання ВУТ “Просвіта” і до редакції нашої газети надійшов лист від працівників театру. Виляється, питання, які порушили на зустрічі, були лише вершиною білоцерківського театрального айсберга. У листі автори скаржилися на те, що пан Усков постійно ображає і принижує режисерів і акторів. Результатом такого стилю керівництва стало звільнення 15 працівників протягом лише останнього місяця. В матеріалі Тетяни Виговської, що з’явився у міській газеті, звільнений Сергій Ключко так передає директорський монолог: “...Ви все бездарності, тупіці, пішите заявлення по лічному бажанню, інакше уволю по статті”. Багато співробітників театру так і зробили — “за власним бажанням”.

Напевно, й справді творчий

людині важко увійти в роль, коли директор дотримується думки: “Для мене театр — это искусство наряду с охотой і рибалкой”.

Чи не тому був змушений піти з театру талановитий молодий режисер Тарас Мазур? Зателефонувала йому до Севастополя, де він уже має посаду режисера у драматичному театрі. Тарас відповів, що “зараз зітхнув з полегшенням”, бо працює у колективі, де його шанують, а його нинішній керівник — справді професіонал.

Але піком директорського свавілля став день народження онучки пана Ускова, про що написали у своєму листі до редакції працівники театру.

Режисер, актори у костюмах казкових героїв та інші працівники були змушені безкоштовно розважати пана директора, пані заступницю (яка є його дружиною), гостей аж до четвертої ранку! Причому головним стимулом стала директорська погроза звільнення за непослух. Серед задіяних у шоу були улюблені глядачами актори: Ганна Кузьмінова, Світлана Бочкова, Олександр Полішук, Ганна Сміянова, Сергій Ключко та інші. У розмові зі мною режисер Наталія Гаєвська назвала тільки прізвища тих, хто вже не повернеться до театру. Решту не наважилася згадати, щоб і вони не стали жертвами гніву пана Ускова.

А нещодавно у міський газеті вийшов матеріал з промовистою назвою: “Кадровий скандал саксаганців “розрулить” прокуратура?” Не знаю, чи “розрулить”. Бо чи не запізно вчити театрального мистецтва, культури мовлення, шанобливого ставлення до людей “заслуженого працівника культури”? Як можна його змусити любити театральне мистецтво більше, ніж уміння заробляти дзвінку монету? Зрештою, з примусу любові не буває. Любові до людей, серед яких і для кого ти живеш і працюєш. Любові до справжнього мистецтва, а не цинічного заробітчанства-крамарства.



Не оживеш, Батьку-Великий Луге...

Володимир ГЕТЬМАН,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, доцент кафедри зем­лезнавства та геоморфології, кандидат географічних наук

Що лишилося сьогодні від славно­го Великого Лугу, який козаки-за­порожці називали своїм Батьком, а Січ — рідною Матір’ю?

Гойдається ребристими хвилями Дніпро. Не Дніпро, а Каховське водосховище площею 2155 км², водами якого 1956 р. затоплено Дніпровсько-Кінські плавні з лісами, озерами, старицями і протоками. Ось вам класика бездумного втручання людини у природу! Під водою опинилися десятки населених пунктів та близько 30 тис. га родючої землі. Як для сухого степу — назавжди зникло понад 60 дрібних річок та озер! Ліквідовано цілий ландшафт, біокомплекс — обширні плавні посеред Степу: регулятор місцевого клімату, унікальний біофільтр, безцінна комора природних ресурсів (рибних, рослинних, мисливських тощо). Можна було говорити про Великий Луг як єдине у світі внутрішнє річкове гирло.

Від сучасного Запоріжжя на 15—18 км нижче за течією Дніпра заплава річки сильно розширюється і по профілю с. Біленьке (на правому березі) — м. Василівка (на лівому боці) ширина її сягала понад 20 км. Трохи вище від цього місця (північніше) у водосховище тепер впадає колишня притока Дніпра — р. Конка. Колись Конка (або Кінська) і Дніпро протікали паралельно одна одній протягом майже 200 км (до злиття в одне річище). Це величезне за площею (близько 80 тис. га) розширення заплави між річками у народі і називалося здавна — Кінські плавні або Великий Луг.

Великий Луг творила Природа тисячоліттями: обширні весняні розливи річок, утворення намулами прируслових валів тощо. Оскільки вода повністю не поверталася після цих розливів у річкове русло — виникали заболочені Плавні. Це була найбагатша територія в Європі — “країна квітів і звірів”.

Подібне природа створила хіба що у дельті р. Міссісіпі (штат Луїзіана, на півдні США). Якраз тут, на прируслових, берегових валах, створених алювіальними відкладами найбільшої річки Північної Америки, розташоване місто Новий Орлеан.

В Україні, від плавнів Великого Лугу (з потужними історичними “покладами”, незрівнянними з нафтовими півдня Луїзіани!) нині залишилися лише найбільш підняті місця — архіпелаг з 13 островів — Великі і Малі Кучугури, які з’єднуються тільки у літню межу (коли спостерігається зниження рівня води).

Після будівництва ГЕС і заповнення Каховського водосховища риби, яка віками приходила на нерест у Дніпро, просто не було де відкладати ікру. Вона, нещасна, кинулася нереститися до берегів, під каміння. Можна було бачити (за свідченнями очевидців), як тисячі самозадоволених рибалок, оточивши живим кільцем береги, виловлювали рибу навіть руками. А вже через рік риби у новоствореному “морі” стало менше удесятеро. Зникли не тільки осетрові, а й типово плавнева риба — берш.

Та що там риба! Затоплення плавнів Великого Лугу — кричуща, катастрофічна втрата історико-культурної спадщини всього українського народу. Це глум над національною історією! Під водою залишились усі Запорозькі Січі, козацькі зимівники, городища і могили.

Чуються голоси: “Спустити б водосховище, що вже прогнило і, підвиваючи береги, розширює свою акваторію! Однак що буде після спуску води?”

Буде страшний, жахливий ландшафт! Водосховище перетвориться на суцільне болото. При всіх негативах, нині ми ще маємо якийсь з нього ресурс: вилов риби, судноплавство тощо. А коли вода повністю зійде, багно пересохне і дніще водойми перетвориться на суху пустелю з радіонуклідами, що осіли тут з часів Чорнобильської трагедії. Виникнуть пилі бурі. Вітри розноситимуть ці радіоак-



тивні “пожитки” по всій Україні (і за її межі). Це буде другий Чорнобиль! Зазвичай через сотні років плавневі екосистеми могли б відновитися (завдяки процесу демуації). Але якою ціною! Що ж робити?!

Депресивний стан Каховського водосховища, що сьогодні склався, вимагає ухвалення кардинальних, неординарних рішень!

10 лютого 2006 року створено національний природний парк “Великий Луг” загальною площею 16756 га у межах території Василівського району Запорізької області на основі регіонального ландшафтного парку “Панай”. Більша частина (86,3 %) національного парку — акваторія Каховського водосховища та інших водойм — 14790 га. Так що охороняємо не Великий Луг, а переважно водосховище над ним!

“Окрайці” залишилися від колишніх байраків Степу — зарослих лісом балок і крутоярів. Пам’ятає, як у Т. Шевченка: “За байраком байрак, а там степ та могила”. Нема вже того степу і тих могил! Стривайте. Може, збереглися ще останні скіфські кургани та козацькі могили у національному природному парку “Великий Луг”?

Територію НПП “Великий Луг” складають три природоохоронні науково-дослідні відділення (ПОНДВ) — “Скельки”, “Панай” і “Білозірка”. Суходільна, південно-західна частина національного парку (насамперед ділянка вздовж берегової лінії водосховища в районі населених пунктів с. Скельки — м. Енергодар) площею 842 га включає урочище Білозірка в долині р. Білозірка та її двох рукавів по степових балках Вовча і Відножина. Архіпелаг островів Великі і Малі Кучугури включені до заповідної зони парку. На Кучугурах є залишки печенізького міста. Тут розташоване городище XIV—XVI ст. — Курземал. Це колишнє золотоординське місто Курцемаль, або Самис. До створення Каховського водосховища Кучугури були посередині Великого Лугу.

Регіон, де знаходиться НПП “Великий Луг” — високо енергетична земля. У VI—IV ст. до н. е. на цій території жили іраномовні скіфи, був центр їхньої держави Велика Скіфія — Кам’янське городище. Тут вони схоронили своїх царів (Гайманова, Нечаєва могили).

“Батько історії” Геродот, як його назвав перший оратор Риму Цицерон, пише про скіфське місто Агатобул, що було на місці сучасного села у межах парку — Скельки. Про величезні могили скіфських царів у Пониззі Дніпра згадує візантійський імператор Костянтин Багрянород-

ний. Десь у цих місцях була знаменита скіфська Гетра.

Яскраву сторінку в історії Степового Придніпров’я вписали лицарі середньовіччя — запорожці. У XV—XVIII ст. тут були Січі Низового війська Запорізького. Відомий французький інженер Гійом Левассер де Боплан, який збудував багато кам’яних замків в Україні і служив, бував у запорожців на Січі, у своєму “Описі України” (1650) розказує про Велику луку з дубовим лісом...

Створення козацьких зимівників започаткувало постійне заселення цієї території українцями зі своїм специфічним побутом, архітектурою, системою господарювання тощо. Теперішні села території НПП “Великий Луг” — Балки, Маячка, Скельки і затоплене Басанька, були козацькими зимівниками. У селі Маячка збереглися козацькі поховання з кам’яними (мальтійськими) хрестами.

Відносно незайманою залишилася біота плавнів на півдні острова Хортиця, що знаходиться трохи північніше НПП “Великий Луг”. Це те, що сьогодні лишилося від історичного Великого Лугу.

Красуються у цій місцині на Хортиці давні і преславні озера Прогной і Домаха. Саме на Домасі був козацький зимівник, де запорожці займалися риболовством, бджільництвом, полюванням та іншими промислами.

Поряд з о. Хортиця розташований острів Мала Хортиця, або о. Байди (друга назва — Канцерівський), звідки й почалася власне Січ (“городок”), збудована першим українським гетьманом Дмитром Вишневецьким (Байдою).

4—5 червня 1775 року 68 полків генерала Текелія (проти 3-х тисяч козаків з двадцятьма гарматами) за вказівкою імператриці Катерини II зруйнували Запорізьку Січ.

Власне, трагічні події зруйнування Запорозької Січі стали початком нової колонізації і формування населення Великого Лугу. Трохи згодом царський уряд почав роздавати колишні козацькі землі у власність дворянам, які привезли сюди своїх кріпаків.

До розорення у XIX ст. довколишні місця мали вигляд різнотравно-типчаково-ковилових і типчаково-ковилових степів. Гонами розлягалась ковила, погойдуючи від легкого подиху вітру своїми пишними суцвіттями — “султанами”. Цілинний степ нагадував розбурхане море.

На степових ділянках сучасного націо-

нального парку “Великий Луг” досить велике поширення (як для цього степу) має барвисте різнотрав’я. Особливо красивий степ навесні, на початку літа.

Основне тло (аспект) утворює шавлія поникла з темно-синіми квітками, що виділяються на сріблястому (ковиловому) тлі. Латинська назва роду походить від слова “salvare” — допомагати, оскільки деякі види мають лікувальне значення.

Аспектує розпаленим золотом ніжно-жовтих квіток *горицвіт весняний*. Назву рослина дістала від бога сонця Адона, адже квітки горицвіту завжди повернуті до сонця (у похмуру погоду вони закриті). Поновлюється він поволі (з насіння розвивається протягом десяти і більше років).

У плавнях, на піщаних островах Великих і Малих кучугур, у западинках, збереглися невеличкі ділянки заплавлених лісів — колків, із берези дніпровської. Це єдине у світі місце, де береза дніпровська зростає у дикому стані. Плавневі ліси Великих і Малих кучугур прадавні, як праліси.

Із тварин, занесених до Червоної книги України (на території парку їх 40), помітна гадюка степова, постійне перебування якої відмічається в урочищі Маячанська балка.

У степових байраках, прибережних лісових заростях, глибоких ярах, на придніпровських кручах посеред ночі почуєте глухе, але гучне “у-гуу” “червонокнижного” пугача. Загалом в Україні їх лишилося якихось 50 пар.

Це найбільша в Україні сова (вага — 1,5—4,2 кг, завдовжки тіло — 60—75 см). У темряві видно тільки великі ясно-оранжеві очі (від них буває навіть страшнувати). Удень (якщо пощастить) можна бачити невеличкі “вушка” над плоским “лицем”, темні поздовжні рисочки на темно-рудому забарвленні пір’я, зверху, на крилах — жовтуваті й білуваті плями.

Корінне перетворення степового ландшафту призвело у XX ст. до різкого скорочення і загалом перебудови біотичного різноманіття. Назавжди втрачено окремі біологічні види. Де тарпани, сайгаки, степові орли, степовий тетерук і дерихвіст, чорний та білокрилий жайворонки, чайка степова та інші творіння Божої Природи?

Тобто, **фрагментація колишніх природних степових та створення на їхньому місці антропогенно-трансформованих ландшафтів веде до збільшення мозаїчності, дискретності й водночас — втрати цілісності, системності, образності їх сприйняття. Інакше кажучи (на очах одного-двох поколінь) — відбувається втрата Степу і як матеріального, реального об’єкта, і як духовного, ідеального образу.**



1025-річчя Хрещення Руси-України: духовність і політика



Пікетувальники протестують проти нав'язування Україні ідеології “руського міра” і втягування її в Митний союз

25 липня відбулося організоване за ініціативою Української партії пікетування посольства Російської Федерації в Україні просвітянами та громадським Рухом “Українська Патріотична Альтернатива”. Протестне пікетування відбулося напередодні візиту до України Президента РФ Путіна та керівника Московського Патріархату Гундяєва нібито для широко розрекламованого святкування 1025-річчя Хрещення Київської Руси, до якого Москва не має жодного історичного стосунку. Активісти “Просвіти” та громадського Руху “Українська Патріотична Альтернатива” висловили протест проти політичного візиту цих осіб в зв’язку із воєнними шодо українських громадян діями силових структур РФ і представників Московського Патріархату на території України.

27—28 липня у столиці України відбулися події, присвячені 1025-річчю Хрещення Руси-України. І якщо у день Хрещення 28 липня була традиційно велелюдна хода (колона мирян і святих отців заповнила всю Володимирську вулицю від бульвару Шевченка аж до Софійського майдану), в якій були всі охочі незалежно від рангу, то напередодні все було навпаки. Приїзд керівника Московської церкви Гундяєва на броньованому потязі (ніби він може врятувати грішну душу від Божої кари!) та керівника Московської держави Путіна внесли у святкування бруд політики й протистояння. По-перше: політики відгородилися від вірян перепустками та кордонами з міліції, через які не змогли потрапити “провірені” миряни навіть з перепустками! Націонал-патріоти з “Української Патріотичної Альтернативи” та “Просвіти” попри судові заборони влаштували на Європейській площі процесії Московського Патріархату та Кірілу з Путіним “теплий прийом”. Тримуючи в руках гасла: “Ніколи, ніколи не буде Вкраїна рабою московських катів!”, та на зрозумілому “високим гостям” наречії: “Эти кремлевские Казлы мешают нам всем жить!” протестувальники скандували на всю Європейську площу: “Гундяєв! Чемодан—бронепотяз—Росія!”, та “Україну у Європу, а Путіна в ...!” тощо.

Реальний стан “братських” стосунків між нашими державами виявився у спілкуванні між її президентами. Політична рада тривала аж 15 хвилин, а раніше такі “співбесіди” затягувалися до шести годин. Мабуть, уже немає про що говорити...

Георгій ЛУК’ЯНЧУК

Вселенський патріарх хоче побороти розкол в українському православ’ї

Вселенський патріархат сподівається, що українському народу вдасться побороти розкол православ’я в країні. Про це йдеться в посланні Вселенського патріарха Варфоломія I до українського народу з нагоди 1025-річчя Хрещення Руси, оприлюдненому в суботу на сайті Константинопольського патріархату.

“Вселенський патріархат засмучений і стурбований розколами в православ’ї України”, — йдеться в посланні.

У ньому наголошується, що Вселенський патріархат вірить і використовує доступні церковні методи, спрямовані на подолання “розбіжностей шляхом любові і ведення діалогу” з тим, щоб побороти “руйнівний розкол”.

“Оскільки ми особисто не змогли бути присутніми, щоб розділити з вами ці урочистості, то через нашу Патріаршу делегацію ми благословляємо (...) всі зусилля місцевої Церкви, держави та українців у всьому світі, щоб ви зуміли подолати всі проблеми і досягти бажаної єдності, так необхідної всім”, — зазначає в посланні Варфоломій I.

Молебень за Хрещення Руси

На Володимирській гірці у Києві в суботу відслужили молебень з нагоди святкування 1025-річчя Хрещення Руси. Він тривав рівно годину. У 9:45 прохід на Володимирську гірку було закрито, міліція не пускала вірян навіть за запрошеннями.

На молебень приїхали президент України Віктор Янукович, президент Росії Володимир Путін, президент Молдови Ніколає Тімофті та президент Сербії Томіслав Ніколіч.

На Володимирській гірці були присутні 9 із 15 глав православних помісних церков: предстоятели Александрійської церкви Феодор II, Єрусалимської церкви Феофіл III, Російської церкви Кирил, Грузинської церкви Ілія II, Сербської церкви Іриней, Болгарської церкви Неофіт, Кіпрської церкви Хризостом II; Польської православної церкви Сава, церкви Америки і Канади Тихон.

Крім того, на торжестві були присутні члени українського уряду, представники київської влади.

Водночас на Європейській площі біля готелю “Дніпро” партія “Свобода” прове-

В Україні відзначили 1025-річчя Хрещення Київської Руси. Саме тут, у давньому Києві, Великий князь Київський Володимир почав Хрещення нашої держави, що ще більше приєднало її до європейської цивілізації.

Звичайно, нинішня влада у тісній співпраці зі “сценаристами” з Кремля спробувала використати ювілей задля пропаганди в Україні путінсько-кіріловської ідеї “руського міра”. Не випадково очільники держави взяли участь в урочистостях біля пам’ятника князю Володимирі Великому саме в суботу, коли тут, по суті, відбувалася акція Московського патріархату. І все це супроводжувалося такими заходами безпеки і такими обмеженнями для простих вірян, що мало нагадувало християнське дійство. Не порівняти з відзначенням ювілею Хрещення в неділю, яке проводила Українська Православна Церква Київського Патріархату. Її предстоятель Патріарх Філарет зазначив, що Хрещення Київської Руси відбулося за півтора століття до заснування Москви.

Офіційно влади мало кого ввів в оману. Вселенський патріарх Варфоломій, який не взяв участі у промосковському дійстві, ще раз нагадав, що не слід Москві й далі чіплятися за ідею “третього Риму”. Навряд чи когось переконало й те, що московські гості — президент Росії Путін і Патріарх Московський Кіріл подавали себе як звичайні “паломники”, що приїхали на святкування. Паломництва Кіріла до України давно вже мають пропагандистський характер. А “паломник” Путін наступного дня поспішив у Крим до свого кума і глашатая так званого “Українського вибору” Віктора Медведчука, щоб узяти участь в організованому тим круглому столі з питань європейської інтеграції. Радше сказати — антиінтеграції, бо високоставлений кремлівський “паломник” повчав нас, українців, що без “руського міра” нам не існувати.

А Україна гідно відзначила ювілей прийняття християнства. Без чужих підказок і вказівок.

ла мітинг проти приїзду до Києва президента Росії і патріарха Російської Православної Церкви на молебень.

На чолі мітингувальників були народні депутати Андрій Ілленко, Ігор Мірошніченко та Юрій Сиротюк.

Філарет: учора був молебень для чиновників, а сьогодні — для народу



Молебень на Володимирській гірці під егідою УПЦ КП в неділю був проведений для людей, а в суботу під егідою УПЦ МП — для чиновників.

Таку думку висловив глава УПЦ Київського Патріархату Філарет, виступаючи перед присутніми на Володимирській гірці в Києві в неділю.

“Учора на цьому місці було звершено молебень Московського Патріархату для

вельмишановних державних діячів і чиновників, а сьогодні Київський Патріархат звершив молебень для українського народу”, — сказав він.

Предстоятель УПЦ КП вчоргове висловив упевненість, що “не за горами той час, коли українські православні церкви зможуть об’єднатися в єдину помісну церкву”.

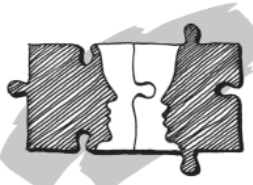
Філарет нагадав, що президент Віктор Янукович на зустрічі з предстоятелями українських церков закликав українських православних до єдності. “Дуже важливо, що держава закликає церкви до об’єднання. Президент також підкреслив, що не допустить втручання іноземних сил у внутрішні справи держави і церкви, і ми дуже вдячні йому за підтримку”, — сказав глава УПЦ КП.

І підкреслив, що об’єднання церков залежить не від держави, а від самих церков. “Якщо ми об’єднаємося, держава нам допоможе, але сама держава нас об’єднати не може”, — вважає Філарет. Він закликав молитися за те, щоб Україна стала членом Євросоюзу, як свого часу князь Володимир Великий зробив Київську Русь частиною Європи.

Вищі церковні ієрархи УПЦ КП були без охорони. На запитання, чому немає охорони, Патріарх Філарет відповів: “Я все життя ходжу без охорони. Я покладаюся на Бога, а не на охорону. Це перше. І друге. Ми йдемо до людей чи уникаємо їх? Хіба нас можна від людей охороняти? Мені охорона не потрібна”.

Прес-служба київської міліції повідомила, що хресна хода від Володимирського собору до пам’ятника князю Володимирі в неділю пройшла без порушень громадського порядку. У ній узяли участь близько 3000 громадян. Охорону в місці збору учасників ходи, а також протягом всього слідування колони до пам’ятника князю Володимирі і на прилеглій території забезпечували 30 столичних правоохоронців.

Prawda.com.ua



Закінчення.
Початок на стор. 1

Мовні стратегії на мовній карті України: реалії сьогодення



тобто продовжено глобальну практику повного російськомовного забезпечення комп'ютерного програмування; 5) сфера української книги, періодики, засобів масової інформації звузилася до катастрофічного вияву, особливо в областях України з регіональним статусом російської мови, де хоча б показово, для закону дотримувались мовної толерантності, а сама регіональна мова поступово заступає всі функції державної, активізуючи відцентрові внутрішньодержавні тенденції. Підтвердження цьому легко віднайти у відмові суду вести засідання українською мовою в одному із судів Донецьчини; 6) оголошення на транспорті виконуються зазвичай регіональною російською, що легко простежити на прикладі громадського транспорту Донецька та інших міст області; 7) реклама повсюдно набуває статусу регіонально-мовної; 8) відео- та музична продукція на всіх видах транспорту (автокомпанії “Понсел”, “Шериф”, “Автосвіт” та ін.; потяги ІСТ за маршрутами “Донецьк—Київ” та ін.) і под.

Річ не тільки у мові, та й не лише у мові

Пригадався випадок, що трапився цієї весни під час перебігу авторитетної міжнародної конференції “Людина. Комп'ютер. Комунікація”, що відбувалася в Національному університеті “Львівська політехніка” (28—30 травня 2013 року) і в якій брали участь лінгвісти, етнолінгвісти, лінгвокультурологи та фахівці комп'ютерних технологій. На конференцію прибули науковці з усієї України, а також з Польщі, Росії, Чехії, Молдови та ін. Як завжди, на подібних форумах важливими є не тільки доповіді, виголошені власних студіювань, а й обмін думками, коли з неупереджених джерел можна почерпнути для себе багато нового, а також поглянути на власні напрацювання з іншого боку, усвідомити, якими шляхами йдуть твої колеги. Для мене було дещо несподіваним дізнатися, що відомі дослідники з Люблінського університету імені Марії Кюрі-Скłodовської (Польща) доклали максимум зусиль, аби в них на повну силу запрацювала українська філологія, а водночас і білоруська. Приємно було почути, що українстика не тільки відбулась у цьому вищому навчальному закладі, а й належно утверджується: наявна магістратура, виконуються кандидатські дисертації (здобуття доктора філософії, за їхньою термінологією). Білорусистика, на жаль, не відбулась. Подібна ситуація з білорусистикою трапилася і в Краківському університеті. За моєю інформацією, це торкається й низки інших польських університетів. Тут, безперечно, вина Білоруської держави та її керівництва, завдяки якому протягом останніх двадцяти років відбулася повна нівеляція статусу білоруської мови у власному просторі, хоча формально вона залишається державною, але державною мовою є та, що “підперта каральним апаратом усієї держави” (І. Бодуен де Куртене; дослідник вживав термін не мова, а діалект), а в Білорусі підперта якраз російська мова як державна. Якою мірою та наскільки сильнішими стали горизонти самої Білорусі загалом та білоруської мови, літератури, культури зокрема внаслідок проголошення двох державними? Не спрацювало — маємо те, що маємо...

Загалом будь-який форум, особливо ж науковий, за влучним висловленням Юрія Степанова, якраз і цікавий такими несподіваними зустрічами, особистими знайомствами, обміном думками, часто вкрай суперечливими міркуваннями. Під час однієї з перерв відбувався активний диспут: хто міркував загалом про перспективи славистики як такої, хто ж роздумував про поєднання різних наук з лінгвістикою та розширенням числа й кількості таких нових актуалізованих напрямків, як: психолінгвістика, нейролінгвістика, юридична лінгвістика (з підгалуззями судової, криміналістичної та інших), сугестивна лінгвістика (лінг-

вістика впливу) тощо. Водночас виникли й питання мовної толерантності, мовного співжиття, мовних конфліктів та багато інших. У цьому розрізі цікавою була думка авторитетного філолога-русиста з Казанського університету (нині зі статусом федерального, що об'єднав низку державних вишів), яка розповідала про мовну ситуацію в сучасному Татарстані з його двома державними мовами — російською і татарською. З певним внутрішнім дискомфортом вона торкнулася тези про обов'язкове вивчення татарської мови, адже, як стверджує сучасний мер Казані, ви живе на цій землі і просто зобов'язані знати цю мову. Кажучи про те, що геніальний мовознавець і талановитий організатор та основоположник однієї з найавторитетніших шкіл російської лінгвістики Іван Бодуен де Куртене обґрунтував і пропагував тезу про рівність усіх мов (звідси впливає — й народів рівність), відома професор, поза усяким сумнівом, внутрішньо дотримувалася думки, що обов'язковою виступає тільки російська. На це ж спрямований також Указ Президента Росії про добровільне вивчення усіх національних мов, упроваджений у дію з 1 січня 2013 року. Щоправда, татарська мова в цьому разі захищена статусом державної на своїй території. Висновкова думка професорки апелювала до мовної “гармонії” в колишньому Радянському Союзі, де усі були рівні і ніхто не мав жодних привілеїв. У той час очевидним привілеєм була повна радянська усіх республік з особливою формою їхнього російщення (І. Лосєв).

Справді так: тільки вивчення української мови було добровільне, а вивчення російської — обов'язкове, адже всі управлінські структури, судочинство, армійський та карально-репресивний апарати, освіта й наука та багато іншого провадилися лише російською. Автор цих рядків виконував кандидатську дисертацію з української лінгвістики, але писав саму дисертацію та її автореферат російською мовою.

Ініціаторам відомого закону та його “ухвалювальникам” хотілося б, напевне, статус добровільного вивчення запровадити щодо державної мови. Звичайно, у своїх міркуваннях вони постійно апелюють до думки виборців, яким, мовляв, вони не можуть зрадити. У цьому є доля істини, але аж ніяк не повна і вичерпна. Певна електоральна частина і під час постанови України як окремої суверенної Держави, та й сьогодні не вірить у її самодостатність, а українців вважає звичайнісінькою вигадкою (не заглиблюватимуся тут у ті чи ті теорії). Ця частина нікуди не пропала: за одними підрахунками вона становить близько двадцяти відсотків, за іншими — трохи більше. Вона завжди сповідувала ідею по-

силення навантаження російської мови. Щоправда, зазвичай це бачила в якихось часткових реаліях.

Виформовуватися ж ідея другої державної почала в період другого обрання Президентом України Леоніда Кучми, згодом і в обранні на цю посаду Віктора Ющенка (хоч як це парадоксально), остаточно ж утвердилася у відповідних засадничих принципах Партії регіонів. Своєї обіцянки нинішній Президент України Віктор Янукович у цьому питанні дотримав. Не слід забувати, що значна частина росіян і в самій Росії, і в Україні у відповідних управлінських кабінетах, і з-поміж звичайних трударів вважають винними в розпаді колишньої радянської імперії саме українців. Тому панславистська теза про об'єднання слов'ян, принаймні колишнього Радянського Союзу, має опертям народ України, що постає одним із визначальних чинників завершення першого етапу створення конфедерації держав під проводом однієї держави та з обов'язковим знанням тільки однієї мови. І річ не тільки у мові, та й не тільки у мові, як у тих об'єднаних чинниках, що опрацьовуються в надрах єдиного центру.

Мовні проблеми минулого

Сучасні мовні колізії спричинені тривалою історією. Вирішальну роль зіграли постійні репресії проти української мови, а згодом сповідувана теза про те, що так історично склалося. Водночас вагомим поставало те, що тільки російська мова в межах колишньої Росії (до 1917 року) та Радянського Союзу відкривала шлях до кар'єрного зростання. Навіть українські майстри художнього слова, які всією душею і серцем служили рідному народові, поклали життя за нього, крім гонінь, нічого іншого не мали. Треба було мати високої сили Дух, бути вірним традиціям, щоб не зламитися. Питання ж мовного співжиття студіювалися давно, особливо ж знаковими вони виступали в період можливого формування власної держави. Адже і в гетьманаті Павла Скоропадського, і в Центральній Раді вирішальною для України бачили об'єднаним силу та потенціал української мови. Одним із відомих політиків тих часів був Іван Огієнко — міністр освіти Української Народної Республіки, згодом міністр віросповідань, перший ректор Кам'янець-Подільського державного університету.

Чи не найвагомішими є студіювання мовних питань І. Огієнка у межах Наукового товариства імені Шевченка, де він проаналізував рідномовні обов'язки (“Наука про рідномовні обов'язки”, 1936) з наголосом: “Мова — це наша національна ознака, в мові наша культура, ступінь нашої свідомості. Мова — це форма нашого життя, життя культурного і національного, це форма національного організування. Мова — душа і цінність кожної національності, її святощі і найцінніший скарб... І доки живе мова — житиме й народ як національність... Не стане мови, не стане національності”. Концепція рідномовних обов'язків прямо співвідноситься з функційним навантаженням мови в суспільстві та окреслює особливості поширення мови в суспільстві, співіснування мов. Загалом І. Огієнко сформулював ті принципи, поза якими народ як національність не може зберегти себе, тому що “Уявлення про духовну зрілість окремої особи, як і про зрілість всього народу можна скласти передусім за культурою його літературної мови” і далі “Кожний свідомий громадянин повинен практично знати свою соборну літературну мову й вимову та свій соборний правопис, а також знати й виконувати рідномовні обов'язки свого народу”. За активного розвитку білінгвізму особливо знаковими постають рідномовні обов'язки з їхніми десятима мовними заповідями, які повинен сповідувати кожен патріотично налаштований до своєї держави громадянин. Не менше уваги приділив

Іван Огієнко проблемам української мови в інших працях (“Складання української мови”, 1938). Прямо І. Огієнко не говорить про питання двомовності, водночас у висвітленні питання статусу рідної мови та її провідної ролі у формуванні нації та державності останньої відчутним є вплив поширення тенденцій двомовності в Україні.

Цікаво, що в цей час досить гострою була дискусія М. Грушевського з І. Линниченком, професором Новоросійського університету в Одесі (праця І. Линниченка “Малорусский вопрос и автономия Малороссии: открытое письмо профессору М. С. Грушевскому” (1917) як відгук на статтю М. Грушевського (“Звичайна схема “Руської історії і справа раціонального укладу історії східного слов'янства” (збірник “Статті по славяноведению”, Прага, 1904). Для І. Линниченка цілком природним постає видозміна мовної орієнтації тих земель, народи яких “перестали бути об'єктом державної історії”. Полемізуючи з М. Грушевським, І. Линниченко дотримується думки, що треба вивчати історію держави, а не народності, “яка самостійного державного значення ніколи не мала”.

М. Грушевський стоїть на тих позиціях, що “Елементи великоросійської мови випирають елементи українські, незвичайно збіднюють українську мову, і нарешті, діло доходить навіть до повної утрати почуття мови” (“Про українську мову й українську справу”, 1907). За нерозвинутого білінгвізму М. Грушевський вважав повністю неправильним викладання предметів шкільного циклу нерідною мовою (пор. також погляди професора І. Луцицького). Не менш важливою є теза про те, що народ піднімається, маючи школу своєю мовою: “Галичани... піднялися й просвітилися через те, що мали освіту на рідній мові — і школу, і книжку, а холмські українці і під руською (російською — А. З.) державою підупали без сього” (“Про українську мову й українську школу”). Проф. І. Линниченко допускав функційне навантаження української (можливо, й інших мов національних меншин) в освіті, але тільки в початковій, увесь інший освітнянський та науковий простір повинні бути тільки російськомовними. У цих та низці інших думок легко впізнавані сучасні реалії, зболені проблеми сьогодення, тому що програму повноцінного й адекватного навантаження української мови як державної не опрацьовано, не віднайдено моделі належного забезпечення потреб в українськомовному слові усіх регіонів України заради збереження державної цілісності та адекватної самоідентифікації кожного її громадянина.

Мовна духовність сучасного покоління

Питання мовного облаштування Української Держави не нові... Вони завжди були гострі, актуальні. Сьогодні ж вони особливо знакові, тому що сформоване за часів Незалежної України нове покоління або ж повірить у самодостатність не тільки і не тільки української мови, яка витримала тисячолітнє випробування і всупереч будь-яким “кнопкодавцям” залишалася самодостатньою, а й у самодостатність Української Держави, або ж повністю розчарується не лише у функційному статусі української мови, а й самої України як самодостатньої держави. Наскільки це покоління самоідентифікуватиме себе з нею — повністю залежить від сучасних мовних стратегій, але ніяк не маніпуляцій. І водночас — які патріотичні принципи сповідуватиме. Так, наприклад, вистава “Нація” (за М. Матіос) Івано-Франківського академічного обласного українського музично-драматичного театру імені І. Франка 22 травня 2013 року за участю самої авторки у Донецьку з повним аншлагом засвідчила духовну єдність усієї Української землі.



Нинішня телепродукція та й усі ЗМІ належним чином не пропагують патріотизму як такого, сповідування національних цінностей, надання переваги власному з-поміж інших. Я був свідком надзвичайно важливої реальності сьогодення, замкнутого на пам'ять минулого... До Личаківського цвинтаря у Львові під'їхало відразу кілька автобусів зі школярами з Польщі (із Жешова (Ряшева)). Треба було бачити, з яким внутрішнім благоговінням слухали вони розповідь екскурсовода про Марію Конопницьку, Габрієлю Запольську, які поховані на цьому цвинтарі. Особливо ж трепетним було їхнє ставлення до меморіального комплексу “Львівських орлят”, де поховані учасники буремних кровопролитних змагань 1917—1920 рр. Таке ставлення до минулого, співвідношення власного **Я** з цим минулим не можна сформулювати за одну хвилину, миттєво, на це повинні працювати і сім'я, і школа, і загалом — усе суспільство.

І зовсім інший епізод... Травневий ранок нинішнього року в Києві. Учителю пропонує десятикласникам одного з престижних ліцеїв відвідати могили відомих майстрів художнього слова, культури, діячів Держави, на що чує тихе незадоволення, ремствування... Діалогу з минулим не відбулося, його немає в душі. Кажуть, Зигмунд Фрейд для відновлення та поновлення усього пережитого клав руку на лоба (голову) пацієнтові для того, аби він згадав наявне в несвідомому. Можливо, й нам, сучасним, варто покласти руку на чоло, щоб ми згадали усе та не втрачали ще не втрачене. Вини школярів у такому ремствуванні немає, адже здебільшого на телеканалах або безкінечні серіали про злочинні угруповання, про “перевертнів” у погонах, або ж фільми (аж ніяк не шедеври) соціалістичного реалізму, що пропагують дбайливе ставлення до колгоспного (а його уже нема), до виробничої солідарності (а виробництва повноцінного ще нема), до моральних цінностей сімейного життя в гуртожитках (а такі гуртожитки скрізь зліквідовано) тощо. То на чому ж формуватися патріотичним ідеалам молодого покоління, яке повинно убирати, всотувати в себе щось... А весь *гламур* з його глянцем заповнений зовсім іншими цінностями та реаліями. З одного боку, вивчають українську мову, але її не чують ані в засобах масової інформації, ані з уст “талано-витих” політиків (крім опозиції), з іншого, — чують регіональну російську по радіо та сприймають її у різноманітних виявах телепродукції, але жодних патріотично свідомих та державно налаштованих у ній ідеалів немає. Таким молоде покоління здебільшого є **на роздоріжжі**... Можливо, таких і потребує сучасна влада? Можливо... Та не такі потрібні для розбудови Держави, її розпросторення.

Гіпотез та обґрунтувань сучасного стану мовних проблем немало, з-поміж яких часто поширеною останнім часом постає теза, за словами Миколи Рябчука, про формування в Україні фактично двох націй — “аборигенної”, на основі автохтонного українського етносу, і “креольської”, на основі колоністів, тобто їхніх нащадків, і величезної кількості асимільованих у їхню культуру і, головне, у їхній світогляд автохтонів. “І ті, й ті вважають себе українцями. І ті, й ті на свій лад люблять Україну (але бажано без тих других, котрі їм лише заважають). Фактично це два народи з подібною самоназвою, але з цілком різними культурними кодами, героями, символами, уявленнями про минуле й майбутнє, політичними цінностями, геополітичними орієнтирами” (Слово Просвіти. — 2013. — Ч. 26). Кожний розуміє Державу по-своєму, відповідно оцінюючи її рух. Незаперечним є той факт, що процес поступового — з різними відступами та гальмуваннями — удержання та одержавлення державної мови від минулого року (з часу ухвалення Закону “Про засади державної мовної політики”) не тільки припинено, а й чітко простежувано тенденцію до її абсолютного послаблення, а в силу цього активізацію відцентрових тенденцій у внутрішньодержавному облаштуванні. Мовні стратегії належать до надзвичайно тонкої матерії, витворюючи для бага-

тьох небачену плівку взаємодії та гармонізації кожної людини як особистості в державно-національному просторі. У державному просторі найбільша сила належить тій мові, яка консолідує навколо себе усі інші для надання їм рівноцінного статусу. За вивіщення однієї з регіональних мов (Європейська хартія регіональних мов або мов меншин ратифікована Україною у травні 2003 року) відбувається, на перший погляд, малоспостережуване порушення принципу симетрії мовних стратегій. У сучасній Україні очевидно є повна асиметрія функційного навантаження державної мови та регіональних мов (зокрема російської). Питання мовної стратегії не можна переводити в площину суто ринкової економіки, тому що цивілізаційний поступ у ХХІ столітті визначають духовно-культурні цінності, з-поміж яких пріоритет належить мові. Тільки духовно багата людина і культурно-цілісна нація спроможні творити МАЙБУТТЯ ДЕРЖАВИ, а не бути лише споживачами.

Замість висновків

Можна було б зробити й висновки, але чи можливо це... Висновки в мовному питанні робить народ та його власна Держава, що оберігає та зберігає усі цінності та значущості від далекого минулого до сьогодення. Слова і справді “*страшні, / Коли вони мовчать*” (Ліна Костенко), але слова не можуть мовчати, вони кричать: *Ми у Тобі, пізнай через нас самого себе*. Власне, Держава належить тим, кому належить мова. Заявлена теза постає вічною, її ніяк не можна відкинути, бо навіть новітні держави будуються на власній мовній політиці. Підтвердження легко знайти і в концептуально засадничих принципах формування Ізраїлю, і в розбудові Словаччини, і в мовній політиці Македонії, Словенії та багатьох інших країн. У загальному вимірі молоде покоління досить чітко зорієнтоване на власну державу. Залишилися тільки виформувати відповідні патріотичні цінності. Якщо Держава цього не робить, то мовний патріотизм, ставлення до Держави формують передові митці та подвижники, завдяки яким і постала Українська Держава як суверенна, і розвивається, та й утверджується. Таким подвижником ще б підтримку Держави на всіх рівнях, то й розмов про різноманітні періодичні кризи не було б. Адже тільки людина може перетворювати думки в слова, думати словами, зберігати пам'ять тисячоліть у словах, постійно розширюючи та динамізуючи обсяги та місткість такої пам'яті в часо-просторі, творити та спілкуватися за допомогою цієї унікальної символічної репрезентації досвіду. Людина ніколи не задумується над природністю цього процесу та його значущістю, що цілком подібно до процесу дихання, коли ніхто не розмірковує, для чого ми дихаємо або ж для чого потрібне повітря людині. Неусвідомлення аж ніяк не звільняє та не вивільняє нас від відповідальності за долю збереженого віками та переданого нам як неоціненно-неповторний скарб.

В Україні як Держави є національне майбуття. Ернест Ренан витлумачує націю як велику солідарність, що вийшла з усвідомлення спільних жертв у минулому і подібних у майбутньому. Така солідарність передбачає минуле, але вона і в теперішньому виражається реальним фактом — згодою, чітким бажанням продовжувати спільне життя, адже основним чинником, за Едуардом Майером, об'єднання людей у націю є воля, або ж ідея: одну національність утворюють групи, що прагнуть становити цю єдність; для створення цієї єдності повинна бути активність, зусилля волі, що і відрізняє націю від простої сукупності людей. Україна має волю як цілісність та чітко поставлену мету захисту своїх національно-визначальних інтересів. Тільки за такої умови Україна спроможна впевнено дивитися вперед і поставати самодостатньою в колі цивілізованих держав, зберегти власну ідентичність і самовизначальність.

Анатолій ЗАГНІТКО,

доктор філологічних наук, професор, член-кор. НАН України, м. Донецьк

У сонячних купелях Балаклави

Надія КИР'ЯН

Нині виповнюється 100 років від дня смерті геніальної української поетеси, драматурга, громадської діячки, просвітянки Лесі Українки. До цієї дати Севастопольська “Просвіта” видрукувала книжку “Леся Українка в сонячних купелях Балаклави”. Автор — Володимир Проценко (літературний псевдонім Володимир Чорномор), член Національної спілки письменників України, головний редактор газети “Дзвін Севастополя”.

У книжці досліджено події, пов'язані з перебуванням Лесі Українки в Балаклаві 1890-го та 1907 року після одруження з Климентієм Квіткою. Жило подружжя у верхньому флігелі дачі актриси Соколової на скелястому схилі біля Балаклавської бухти, неподалік Генуезької фортеці. Тут Леся Українка написала кілька поезій, завершила драму “У пущі”, працювала над драматичними поемами “Руфін і Прісцилла”, “Айше та Мохаммед”, “Іфігенія в Тавриді”, “Кассандра”.

Автор книжки акцентує на тому, що флігель, у якому жила і творила письменниця, досі не реставрований, попри те, що у пресі неодноразово стверджувалося протилежне. 2008 року газета “Урядовий кур'єр” писала: “У Балаклаві протягом року відновлять колишню дачу актриси Соколової, де у верхньому флігелі з 26 серпня до 12 жовтня 1907 року мешкала Леся Українка. Про це повідомили у керівництві підприємства “Аквапанг плюс”, яке, окрім цієї будівлі, повністю відновить у первинному вигляді ще три архітектурні споруди, що мають архітектурну цінність і включені до переліку пам'яток історії та архітектури”. Насправді відреставровано лише будинки, що розташовані поруч. “Тож потрібно відповісти за свої обіцянки і взятися за відновлення верхнього флігеля”, — констатує Володимир Проценко.

Автор розповідає історію зведення пам'ятника Лесі Українці в Балаклаві місцевого скульптора Володимира Суханова (вста-



новлений 2004 року до 2500-річчя міста), про листи, які написала поетеса звідси, про співпрацю з музеями Лесі Українки в Ялті та в Колодажному, цікаву історію про те, як поетеса привезла й посадила на Волині кримський ки-зил, а колодажани розсадили кущики майже в кожному дворі...

До збірки, окрім іншого входять розроблений автором шкільний урок “Леся Українка і Балаклава”, екскурсія “Місцями Лесі Українки”, сценарій, присвячений урочистому вшануванню авторки безсмертної “Лісової пісні” на мітингу 2013 року біля її пам'ятника.

Книжка проілюстрована старовинними фото Балаклави з архіву та сучасними, вміщено портрет Лесі Українки роботи Володимира Чорномора. Свідомі балаклавці, місцеві школярі пишуться тим, що видатна письменниця відвідала їхнє місто, творила тут безсмертні драми.

Ставаймо націоналістами

Світлана ДОРОШЕНКО,

відповідальний секретар-заступник голови Севастопольського міського об'єднання “Просвіти”

Освічені люди, просвітяни, мають бути носіями зразкової літературної української мови. Тому на засіданнях Севастопольського міського об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка постійно відбуваються заняття з культури мови.

Предметом пильної уваги севастопольських просвітян на цих заняттях є правильне слововживання. Часто буває, що людина знає значення слова приблизно і не звертається до словників та довідників. Тим, що значна частина українців задовольняється поверховим розумінням значення слів, користуються політики, які перебувають при владі. Вони або свідомо, або через низький власний освітній рівень плутають поняття: *націоналізм, фашизм, нацизм і шовінізм*. Своїх опонентів, налаштованих патріотично, нинішня влада називає фашистами, неонацистами. Це стало предметом обговорення на занятті з культури мови у севастопольській “Просвіті”.

Щоб обґрунтовано відстоювати свої патріотичні позиції у дискусіях, слід згадати значення слів *націоналізм, фашизм, нацизм, шовінізм*, опираючись на короткий виклад статті Мирона Іванківа “Не лякайте націоналізмом”, опублікованої у “Кримській світлиці” 5 липня ц.р.

У російській політиці, царській, комуністичній і сучасній, у негативному значенні щодо українців вживається слово *націоналіст*. Це так вплинуло на багатьох, що й сьогодні люди намагаються не показувати любові до всього українського, щоб їх не називали націоналістами.

Поняття “націоналізм” виникло під час французької революції 1789 року. Оскільки націоналізм почав впливати на європейську і світову історію сильніше, ніж ідеї лібералізму і комунізму, то їхні прихильники створили низку міфів. Найпоширеніший міф твердить: шовінізм, фашизм і нацизм як украї реакційні ідеології є різновидами націоналізму. Це використали більшовики, щоб принизити націоналістичні погляди українців, які зароджувалися у боротьбі за незалежність від Російської імперії.

Професор, доктор медичних наук Володимир Монастирський визначає сутність націоналізму так: “...це принцип надання переваги

власним інтересам, що є загальнобіологічним чинником”. Націоналізм притаманний усім народам, він є категорією генетичною (це науково доведено), універсальною, вічною. Нація — це людська спільнота, яка має однаковий світогляд і яку об'єднують мова, територія, релігія, історична пам'ять, духовні цінності тощо.

Народи, нації, загарбані сусідами, формували філософію націоналізму, яка спонукала на боротьбу за визволення. Це стосується і боротьби українського народу проти російського поневолення, яка не завершилася остаточно перемогою і сьогодні.

Усі вільні нації, які мають свої національні держави у всьому і завжди дотримуються принципу надання переваги власним національним інтересам. Держелом влади визначається корінна, титульна нація. Вільні нації мають націоналізм панування. Цей вид націоналізму є визначальним чинником високого ступеня розвитку їхньої економіки, освіти, науки, культури, духовності. Приклади — Японія, Німеччина, Франція, Англія та ін.

Нації-поневолювачі теж націоналістичні. Джерело їхньої влади — панівна титульна нація. Приклади — СРСР, Російська Федерація. Панівні нації уражені шовінізмом. Шовінізм (фр. — *войновничий*) — ідеологія і політика, яка проповідує винятковість панівної нації, національну ворожнечу і ненависть. Фашизм (італ. — *в'язка хмизу*) — італійський різновид шовінізму, запозичений німцями. Нацизм — скорочена назва німецького націонал-соціалізму, створеного Гітлером, і жодного стосунку до націоналізму не має.

Націоналізм — сутність генетично зумовлена, а шовінізм і фашизм — творіння людського розуму і притаманні націям-поневолювачам.

Росія від 1654 року знищує все українське. Методи — від військової агресії до сучасних інформаційних війн.

Згадаймо, як В. Путін представляв президента Російської Федерації Д. Медведева: “Він такий же націоналіст, як і я”, тобто бути російським націоналістом почесно, а українським — украй погано.

Ворожа “п'ята колона” і нині представляє в Україні інтереси російської імперії і російського націоналізму панування. Чи ж не тому в Україні найнижчий рівень життя?

Щоб зберегти Україну, кожен українець має стати націоналістом.



Запрошуємо в Колодяжне!

— Саме з Колодяжного Лариса Петрівна Косач пішла у широкий світ Лесею Українкою, бо під віршем “Конвалії” підписала: “1884 рік, село Колодяжне, Леся Українка”. А конвалія у нас росте біля сірого будинку батьків.

Будинок називається сірим, бо віконниці і веранда в нього сірого кольору. Таким його збудували Косачі. Щоправда, нині він “пересипаний”, тобто реставрований. Є фотографія Лесі з родиною на веранді цього будинку. Будинок із південного боку має два поверхи. На другому поверсі — невеличка кімната (6 кв. м.) — робочий кабінет Олени Пчілки. А на першому поверсі вітальня, робочий кабінет батька, спальня і кухня Косачів. Тут є їхні речі — стіл, стільці, самовар, шкатулка, весь посуд у буфеті, етажерка, плахта, вишита сорочка (її Ольга Косач-Кривенюк вишила для свого чоловіка).

Родина мала велику бібліотеку, зокрема, й 86 томів енциклопедичного словника Брокгауза і Єфрона, які теж є експонатами музею. Усі експонати дібрано за спогадами і фотографіями. Косачі були дворянами середнього достатку, але жили по-народному просто й скромно. Петро Антонович працював головою з'їзду мирових посередників, тобто юристом, займався селянськими питаннями.

Щороку в родині святкували день народження Тараса Шевченка. Зі стіни знімали портрет, ставили на стіл, прикрашали рушником, поруч запалювали свічку. Михайло із Лесею читали гостям “Кобзаря”. Також у сірому батьківському будинку відзначали різні релігійні свята. І у нас ця традиція збереглася. Щороку з учнями місцевої школи ми проводимо “Різдво у Косачів”, “Великдень у Косачів”, інші свята.

Меморіальна експозиція музею представлена у двох будинках: Лесиному будиночку — “білому”, побудованому 1890 року для старших дітей як літературне шале-флігель, і батьківському будинку — “сірому”, спорудженому Петром Косачем, батьком поетеси 1896 року. Меморіальні будинки є пам'ятками історії, в них відтворено обстановку, яка була за життя поетеси.

— Леся Українка — Велика жінка України, одна з найвидатніших жінок людства, одна з наймогутніших людських душ, яка перемогла недугу плоті, відкинула розпач, не піддалася зневірі і була наймужнішою з усіх мужчин.

“Лесин білий домик” — “літературний” літній флігель, де троє старших дітей жили і займалися творчістю. Але фактично в ньому більше жила Леся, бо Михайло з Ольгою вчилися в гімназії. Тому його називали “Лесин білий” і ми цю назву зберегли. Балкон цього будиночка Леся називала сонячним солярієм. Наверху був невеликий шар піску, що нагрівався від сонця. Цим піском вона осипала хворі руки й ноги — так лікувала свій туберкульоз у нашому Колодяжному. У будинку дві кімнати — голуба й розжева. Своему дядькові Михайлу Драгоманову (брату мами) Леся призналася в листі: “Ніде мені так добре не працюється, як у моєї розжевої хатинці з білими меандрами”. Голуба кімната — вітальня. Із тих часів тут зберігся камін, дзеркало та Лесин рояль. Вона на ньому грала, але в 19 років зрозуміла, що не зможе бути музикантом. Три роки тому обласна рада віділила кошти і Наталія Свириденко та Ярослав Пінчук з Києва реставрували цей музичний інструмент. Родинні Косачівські речі нам пода-

1 серпня 2013 року виповнюється 100 років від дня смерті Лесі Українки (Лариси Петрівни Косач) — видатної української поетеси, драматурга, громадської діячки. З нагоди цієї пам'ятної дати Волинський краєзнавчий музей провів низку науково-освітніх заходів, серед яких: “Лесині дні в навчальних закладах міста”, “Дні музею в таборах літнього відпочинку” та інші. Нині у музеї експонується фотодокументальна виставка “Леся Українка і Волинь”, на якій представлені світлини, що засвідчують доленосний період життя письменниці — її перебування в м. Луцьку та с. Колодяжному.

1—2 серпня у Колодяжненському літературно-меморіальному музеї Лесі Українки відбудеться цикл заходів “Музей збирає друзів”, присвячених пам'яті видатної землячки. А сьогодні знайомимося власне з музеєм, який розташований на садибі Косачів у с. Колодяжному Ковельського району Волинської області. Про музей розповідає його завідувач Віра Михайлівна Комзюк — заслужений працівник культури України, кавалер Ордена Княгині Ольги третього ступеня, почесний краєзнавець України, лауреат премії ім. Петра Тронька НСКУ. Віра Михайлівна — невтомна трудівниця, яка уже 34 роки свого життя віддала музейництву, утвердилася як першокласний дослідник-науковець, експозиціонер, досягнула визнання в Україні.



рував зять Ізидори Косач — найменшої сестри Лесі — Олександр Петров. Вони зберігаються в нашому музеї з 1965 року.

Родина Косачів подарувала нам чимало речей. У нас є узорі, зібрані Ольгою Косач на Київщині, Полтавщині й Катеринославщині. Родина подарувала їх за умови, що ми видамо їх окремою книжечкою. Ми це зробили, об'єднавшись із Київським музеєм, в колекції якого три узорі, а у нас — сім. Окрім того, ми видали ще чимало книжок — “Народні пісні з голосу Лесі Українки”, першу збірку, перші переклади... Зараз готується 16-томне академічне видання творів Лесі Українки, але на відміну від наших проектів, коли воно побачить світ — не відомо.

У Колодяжному Леся Українка написала багато поетичних творів, які увійшли до скарбниці української та світової літератури. Літературна експозиція розміщена в спеціальному приміщенні, побудованому 1980 року.

У літературному музеї в чотирьох експозиційних залах зібрано документальні матеріали та експонати, які розповідають про життя і творчість Лесі Українки. Садибу придбав батько письменниці Петро Антонович Косач 1868 року.

— Наприкінці травня 1882 року Косачі переїхали на постійне проживання до села Колодяжного під Ковелем. Із листів дізнаємося, що Леся Українка, яка мешкала тут з деякими перервами до 1907 року, знала всіх його мешканців, побувала чи не в кожній хаті. Колись на садибі була ще й третя дерев'яна будівля — старий дім Косачів, який належав дядьку Григорію Антоновичу Косачу і стояв на місці нинішнього літературного музею. У роки війни цей будинок було зруйновано.

Наш музей — найстаріший. А вже в Києві музей відкрито 1965 року, в Новограді-Волинському — 1970-го, в Ялті — 1980-го, а наш — 10 липня 1949 року. Хоча ще 1937 року, як тільки номер останній



власник цієї садиби Микола Косач (похований на цвинтарі у с. Колодяжному), Союз українок Галичини почав збирати кошти для її викупу у селян...

1978 р. на території музею-садиби Лесі Українки розпочали спорудження приміщення літературного музею. Восени 1980 р. у новобудові відкрилася перша літературна експозиція. А “сірий” будинок доповнив меморіальну частину. Оформляли літературний музей львівські художники на чолі з Романом Батогом, які продумали все — від світильників, рам до рушників. Зараз діє експозиція 1991 року, друга за ліком.

Тож у літературному музеї маємо виставковий зал, великий конференц-зал, де проводимо свої заходи, робочі і фондові кімнати. Родина в Колодяжному мала 4 га саду, 500 га землі і три житло-

ві будинки. А у нас під музеєм нині трішечки більше 6 га землі, площа самої садиби — 1,2 га. Штат музею — чотири наукові працівники.

2004 року відкрито сектор музею — монографічну експозицію “Музей “Лісової пісні” в урочищі Нечімному біля с. Скулін за 17 км від с. Колодяжне. У тому урочищі озеро, біля якого жив пастух, дядько Лев Скулінський, який захоплював Лесею різноманітними легендами, зокрема, і про мавок. У “Лісовій пісні” вона не змінила ані його імені, ані прізвища. У першу суботу серпня у нас відбувається міжнародне свято — “Лісова пісня”. А у неділю всі гості йдуть до Нечімного.

З 1963 року музей став філіалом Волинського краєзнавчого музею. Нині площа музею: загальна — 830 кв.м., експозиційна — 471 кв.м., прилеглої території — садиба 1,2 га, лісопарк — 6,5 га.

Колекція музею нараховує понад 5,6 тис. музейних предметів основного фонду, зокрема й меморіальні, що є безцінними для історії та культури українського народу.

— Саме в нашому селі Леся написала стародавню історію східних народів — у 19 років пішла з села істориком. У нашому селі вона стала великим поетом, адже написала тут близько 50 літературних творів, свою першу збірку вона теж укладала в нашому Колодяжному. Її сільська подруга Варвара Дмитрук проспівала 150 пісень, які Леся записала, так вона стала фольклористкою. У краєзнавчому музеї зберігається зошит із записами пісень, зробленими Лесею Українкою. І ці та інші пісні (разом — 225) вона наспівала в Грузії за два місяці до смерті своєму чоловікові Клименту Васильовичу Квітці. У нашому селі вона стала великим драматургом, бо свою першу драматичну поему “Блакитна троянда” написала тут. У нашому селі з братом Михайлом стала перекладачем — Гоголеві “Вечори на хуторі біля Диканьки” переклали, коли їй було 14 років. А в 18 років у Колодяжному склала список із 75 прізвищ прозаїків та поетів Європи, твори яких потрібно перекласти. Долучала до перекладу і брата, і сестру, і всіх друзів — вони хотіли, щоб українці читали світову літературу рідною мовою.

У травні 1891 року тут гостювала родина Івана Франка. Уявіть — шестеро дітей Косачів і троє Франків. Іван Якович тут пробув лише тиждень, а його родина поїхала аж на початку вересня. Олена Пчілка писала дітям віршовані вистави, вони їх розучували і “ставили концерти” мешканцям села. Тут часто гостювало чимало відомих людей.

На території садиби в глибині саду встановлено бронзове погруддя Лесі Українки (скульптор В. Сколоздр). За садибою — лісопарк, посаджений на честь 100-річчя від дня народження письменниці, та криниця — Лесин кадуб. Працівники літературно-меморіального музею проводять значну пошукову, науково-дослідницьку, збірницьку та науково-освітню роботу. Підтримують тісні зв'язки з українською діаспорою у Канаді та США.

Популярність Колодяжненського літературно-меморіального музею-садиби Лесі Українки зростає з року в рік, він став відомим далеко за межами України. Цьому сприяє гостинність берігині дому та його колективу.

Записав Євген БУКЕТ
Фото Олексія ЛУПАНДИНА



Микола ТАРАН,
краснавець,
сміт Гребінки Київської обл.

Праведники Поросся на захисті рідної мови і віри

Один із перших більшовицьких декретів про відокремлення церкви від держави передбачав створення громад при кожній церкві. Їм і мали передаватися храми і церковне майно. Виконуючи цей декрет, по селах Поросся на Київщині почали створювати церковні громади Української Автокефальної Православної Церкви. На початках більшовицька влада, боячись нових селянських виступів, створенню таких громад не перешкоджала.

Але постало питання про створення та легалізацію самої Української Автокефальної Православної Церкви. Патріотичне українське духовенство та інтелігенція скликали Всеукраїнський Православний Собор, який почав роботу 14 жовтня 1921 року. На Собор прибуло понад 400 делегатів з усієї України, серед яких більше десяти делегатів представляли Поросся.

На Соборі було ухвалено рішення про створення Української Автокефальної Православної Церкви та вихід її з підданства Московського Патріархату. Для повної легалізації церкви потрібно було висвятити два чи три єпископи, які у подальшому мали б висвятити повний єпископат уже незалежної Української церкви.

Із проханням висвятити двох єпископів звернулися до митрополита Київського Михаїла Єрмакова. Та затятий російський шовініст і українофоб категорично відмовився. Потрібно було шукати вихід. Відомий професор, учасник Собору Чехівський запропонував провести висвячення єпископів самими учасниками Собору. Саме так висвячувались єпископи у ранній християнській церкві ще до Вселенських Соборів.

Таку практику повторили учасники Всеукраїнського Собору 23 жовтня 1921 року. Було обрано й освячено Митрополита Василя Липківського та ще двох єпископів, яких запропонував сам митрополит. Так постала незалежна від Московського Патріархату Українська Церква, в якій уже через п'ять-шість років молилося більше половини всього православного люду України.

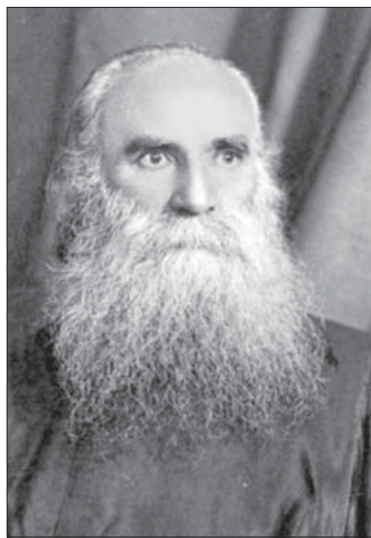
Надзвичайно багато зусиль і здоров'я віддав служінню Українській церкві митрополит Василь Липківський, впроваджуючи в її діяльність українську національну ідею. Своє подальше життя він пов'язав із трагічною долею рідної церкви, всього народу.

Так, коли в 1921—1922 роках Україну накрив великий голод,

митрополит Василь Липківський першим серед духовенства різних конфесій звернувся до людності світу з відозвою про надання голуючим допомоги.

Ту відозву митрополита підтримали всі українські церкви Поросся. Але не почула відозви більшовицька влада, яка продовжувала грабунок українського селянства. По всіх шляхах навколо Білої Церкви лежали мертві люди, про яких влада і не згадувала.

А коли у селян уже взяти нічого було, влада почала грабувати церкви. Більшовицьке керівництво Білоцерківської округи створило спеціальну комісію з вилучення церковних цінностей. До 22 травня 1922 р. та комісія зуміла з Поросся-



Василь Липківський

ких церков вилучити понад вісім пудів срібла — начебто у фонд голуючим Поволжя. Саме цією акцією і розпочалося шалене гоніння УАПЦ по селах Поросся. Та духовенство і віряни повністю підтримували Українську церкву і її митрополита Василя Липківського.

Визнаним лідером захисту УАПЦ на Пороссі став настоятель Свято-Покровського храму в селищі Гребінки священник Володимир Ілліч Самборський. Прибувши до Гребінок 1917 року, він зразу ж узявся українізувати церкву. Мав вищу духовну освіту і разом із місцевою інтелігенцією проводив велику просвітницьку діяльність серед парафіян церкви і мешканців селища, яке на той час було волосним центром. Перекладав молитви, Апостол і Євангеліє на українську мову, всі богослужіння проводилися рідною мовою.

За ревне служіння Церкві його було підвищено на протоієрея.

Навколо священника Володимира Самборського почали гуртуватися священнослужителі доволішніх сіл, які виступали за відродження автокефалії Української православної церкви та були проводирями національної ідеї. Тож не даремно саме отець Володимир Самборський очолював делегацію церков Поросся на Всеукраїнському Православному Соборі.

У січні 1923 року при Гребінківській Свято-Покровській церкві було створено чисельну громаду УАПЦ, яку очолив отець Самборський. Церковні громади почали створюватися і по інших селах Поросся.

18 лютого 1923 року отця Володимира Самборського було хіротонізовано на єпископа в Кафедральному Софійському соборі архієпископом Нестором Шаравським та єпископом Петром Тарнавським.

Із липня 1925-го і до кінця 1926 року владика Володимир, єпископ Липовецький, був настоятелем Собору Різдва Богородиці в Житомирі. Зазнаючи тиску радянської влади, владика залишив Житомир і переїхав до міста Глухова, де став єпископом Глухівським і Конотопським.

За відстоювання інтересів Української церкви 1929 року владика Володимира Самборського було вперше заарештовано. Після звільнення з в'язниці владика очолив Вінницьку єпархію. Та спокою не мав і там. Виконуючи вказівки з Москви, атеїстично-більшовицька влада вимагала від нього відмовитися від своїх переконань і в подальшому не очолювати будь-яку єпархію, на що владика аж ніяк не міг погодитися.

1935 року владика Володимир залишає Вінницю і повертається до Києва, де особливо відчутно потерпала від влади Українська Православна Церква. Владика призначений керівником Білоцерківської єпархії, оселяється в Білій Церкві.

Саме в ті тяжкі для Української Православної Церкви роки до Білої Церкви як духовного центру Поросся почали переселятися багато священнослужителів УАПЦ, яких переслідувала радянська влада. Перебуваючи в напівлегальному становищі, вони не припиняли боротьби за відродження незалежної Української Церкви. Почали збирати серед вірних підписи на відкриття нових парафій у селах, де церкви зруйнувала влада, здійснювали таєм-

ні богослужіння та надавали ритуальні послуги людям. Це дратувало більшовицьку владу.

У січні 1937 року архієпископ Володимир Самборський звертається до ВУЦВК із проханням дозволити йому взяти на себе організацію Української Православної Церкви. І це в той час, коли по всій Україні вирував сталінський терор.

Влада вирішила покінчити з настирливим єпископом, захисником Української Церкви, останнім її очільником Володимиром Самборським. У червні 1937 року його заарештує Білоцерківське НКВС. За сфабрикованим звинуваченням архієпископ значився як один із керів-



Володимир Самборський

ників Білоцерківської контрреволюційної фашистської організації церковників. Разом із ним заарештували як учасників контрреволюційної групи десятки священнослужителів Української Православної Церкви у місті Біла Церква та в селах Поросся. Влада вирішила їх знищити не тільки як провідників християнської духовності, носіїв національної ідеї, а й як захисників української мови.

Заарештовані були послідовниками і вірними помічниками владика. Ось імена деяких з них.

Савва Аврамович Бідношея, 1894 р. н., настоятель церкви Святої Покрови в селі Мар'янівка Гребінківського району; Степан Минович Горевий, благочинний, проживав у м. Узині Узинського району; Данило Улянович Остапівський, 1883 р. н., священник, проживав у м. Біла Церква; Прохор Мокійович Калитенко, 1882 р. н., настоятель церкви святої Катерини в селі Кса-

верівка Гребінківського району, проживав у м. Біла Церква; Григорій Опанасович Рубан, священник у с. Тачанка Богуславського району; Павло Кіндратович Цвях, священник, проживав у м. Біла Церква; Дмитро Пилипович Оробинський, член Всеукраїнської церковної Ради та секретар митрополита УПЦ Павловського, проживав у м. Біла Церква.

Не довго тримали у в'язниці полум'яного патріота і провідника української ідеї архієпископа Самборського. 16 жовтня 1937 року його розстріляли енкаведисти у Биківні.

Його найближчий послідовник отець Прохор Мокійович Калитенко на останньому своєму допиті мовив: “З тих пір, як я залишився без приходу, тобто з травня 1934 року в селі Ксаверівка Гребінківського району, я почав нелегальним шляхом без всякого на те дозволу радянських органів проводити релігійні обряди серед українського населення...”

Так, саме українського населення, яке повсюдно і широко підтримувало відродження УАПЦ, незламним патріотом і захисником якої був священник Калитенко. Його розстріляли 22 вересня 1937 року в Биківні. Цього ж дня, опівночі, у Биківні було розстріляно і Мар'янівського священника Савву Аврамовича Бідношея. Учень і послідовник владика Володимира Самборського, він навіть в енкаведистських катівнях не зрадив своєї любові до української мови, до рідної землі. Про своє непримиренне ставлення до викривлення радянською владою творчості Великого Кобзаря і пророка Т. Шевченка він не боявся сказати своїм катом на допиті: “Я намагався переконати людей у тому, що радянська державна преса невірно оцінює, скривлює українського народно-поета Т. Шевченка та його творчість. Я визнавав Т. Шевченка, як видатного націоналіста, а не інтернаціоналіста, як це висвітлює радянська преса. Одночасно я характеризував Шевченка, як людину високорелігійну, який у своїй творчості, на моє переконання, закликав людей до віри і старався ввести цю віру в душу людей”.

Окрім названих священників, були розстріляні й інші священнослужителі Української Православної Церкви, заарештовані в 1937—1938 роках у місті Біла Церква та в селах Поросся.

Розстрілюючи патріотів і захисників Української Православної Церкви, злочинна комуно-більшовицька влада старалася знищити найдорожче у нашого народу — його духовність і віру в українську національну ідею.

На Львівщині відкрили ще один пам'ятник Кобзареві

Ігор ГАЛУЩАК,
Львів

В урочистостях узяли участь голова облдержадміністрації Віктор Шемчук, заступник голови облдержадміністрації Ірина Романів і голова Пустомитівської РДА Ігор Чопко, а також чисельна громада села Чишки. “У світі існує більше тисячі пам'ятників Тарасові Шевченку, і навіть якщо це тисячу сто перший пам'ятник, він усе одно унікальний, оскільки належить тому населеному пункту, тій громаді, де він сьогодні встановлений. Скажімо, в Чишках автор побачив його саме таким, і тепер у вас є свій пам'ятник, щоби ви “незлим тихим словом” згадували велико-



го сина українського народу”, — сказав у своєму зверненні до

У селі Чишки Пустомитівського району урочисто відкрили пам'ятник Тарасові Шевченку. Відкриття цього пам'ятника приурочене 200-річчю від дня народження Кобзаря. Автор монумента — славетний вітчизняний скульптор, лауреат Шевченківської премії Ярослав Муха.

громади львівський губернатор. Очільник області висловив також широкі подяки усім, хто доклав зусиль до створення цього пам'ятника — районній державній адміністрації, селищній раді, меценатам, і, безумовно, автору пам'ятника — Ярославу Мусі.

Слід зауважити, що у Львівській області, як ніде, мабуть, в Україні, триває активна підготовка до відзначення 200-ліття від дня народження Тараса Шевченка. За результатами робочих нарад із керівниками твор-

чих колективів, установ і громадських організацій, проведених департаментом із питань культури, охорони культурної спадщини та культурних цінностей облдержадміністрації, визначено перелік основних ювілейних мистецьких заходів на території області 2014 року: проведення протягом 2013—2014 років Всеукраїнського творчого звіту майстрів мистецтв і аматорів народного мистецтва України у закладах культури області; здійснення нових тематичних постано-

вок вистав Львівським академічним обласним музично-драматичним театром ім. Ю. Дрогобича, Львівським академічним духовним театром “Воскресіння”, Львівським академічним обласним театром ляльок; поповнення фондів бібліотек області творами Тараса Шевченка та іншими тематичними виданнями; виставка портретів із творчими біографіями найвизначніших кобзарів України (з колекції заслуженого працівника культури України Б. Жеплинського); творчі зустрічі лауреатів Національної премії України імені Тараса Шевченка з учнями загальноосвітніх шкіл, студентами навчальних закладів, мешканцями міст і сіл Львівщини.



Ігор ГАЛУЩАК,
Львів

Бойківській церкві у «Шевченківському гаї» — 250 років!

Головній церкві в центральній частині музею “Шевченківський гай”, яку сюди привіз митрополит Андрей Шептицький із с. Кривка Турківського району, виповнилося 250 років. Тож на території “Шевченківського гаю” відбулося урочисте святкування річниці унікального шедевра бойківської сакральної архітектури.



гінальний іконостас залишився у новому храмі села Кривки, тут вирішили пристосувати іконостас XVII століття із села Воля Жовтанецька, який зберігався в Національному музеї. Непода-

лік церкви є чернечий цвинтар. Одне з поховань нагадує про сумну подію — спробу знищити храм. Того дня вечірня служба закінчилася швидше, ніж зазвичай, а один чернець побачив у церкві “забутий” пакет і коли виносив його, стався вибух. Чернець загинув, але храм врятував. За радянських часів церква стала першим експонатом створеного 1966 року музею народної архітектури та побуту. Навесні 1990 року її передали монахам Студійського уставу.

Урочистості розпочалися Архієрейською літургією у церкві за участю зведеного хору у складі хорів: “Осанна” Храму Божої Премудрості, Хорової капели “Боян”, “Вірую” Храму Ольги і Єлизавети та Хору гарнізонного храму Петра й Павла.

А на галявині біля церкви виступили провідні наукові співробітники Інституту народознав-



ства НАН України, представники делегації з с. Кривки та голова Всесвітнього Бойківського товариства. Відбулися презентація альбому “Мистецтво Бойківщини”, бойківські фестини за участю фольклорно-етнографічних колективів Львова та Бойківщини, автентичні танці з гуртом “Коралі”. А на найменших учасників дійства очікував плерер “Кривка очима дітей” і майстер-класи з різних видів ремесел.

†
Правління Київського обласного об’єднання “Просвіти” висловлює щире співчуття активному просвітянину, відомому політичному й громадському діячеві Євгену Дмитровичу ЖОВТЯКУ з приводу тяжкої втрати — смерті його батька, незламного борця за незалежність України ДМИТРА ВАСИЛЬОВИЧА.

Михайло КУРДЮК,
академік Української міжнародної академії оригінальних ідей, письменник

Тривоги садиби гетьманської

В останні роки шалено руйнують та безжалісно нищать унікальну пам’ятку історії та садового мистецтва — тростянецьку садибу Скоропадського. Її історія така.

Хутір Тростянець Скоропадські придбали 1820 року, а 1834 року заклали один із найкращих садів у скарбниці світового садового мистецтва. 1918 року тут був радянський маєток, на базі якого згодом створено племзавод, із якого 1938 року виділено дендросад як самостійну одиницю з підпорядкуванням Раднаркому УРСР, а 1940 року реорганізовано у Державний дендрологічний заповідник “Тростянець” Академії наук УРСР. Палац Скоропадських зруйнували в роки громадянської війни. Залишилися чотири оригінальні кам’яні флігелі та кілька господарських будівель.

Нещодавно виникла ідея створити фонд “Гетьманська садиба”, оскільки вітчизняні й зарубіжні меценати хочуть робити благодійні внески для відродження історії України. Одне із завдань Фонду — створення заповідника “Гетьманська садиба”, збереження історичної і духовної спадщини України та відтворення пам’ятки.

Але останніми роками тут відбуваються недопустимі руйнації. Ведеться масова заготівля деревини за рахунок суцільних вирубок, що спотворює пейзажі й архітектуру. 1996 року суцільні вирубки становили близько десяти гектарів, а тепер вони вдвічі більші.

Нові посадки, якими замилюють очі, тільки вносять хаос своєю невідповідністю до стилю цього неперевершеного садового твору.

За 30 років не було жодної перевірки (крім тих, що прикривали неподобства), яка б оцінила

стан насаджень і внесла відповідні пропозиції.

Цей пейзажний зразковий сад останніми роками дуже занімів. Значно зменшилися кількість співочих птахів, зникла велика колонія чапель. А все це через гуркіт техніки, яка цілодобово працює на території садиби.

Загинуло багато ялин у центрі заповідних насаджень через сприятливі умови для розмноження короїдів, у зв’язку зі зменшенням птаства, яке стримувало їх. порушено рівновагу через бездіяльність і захаращення території.

Час від часу відбуваються зухвалі наскоки на заповідну землю. Були посягання на землі колишнього тваринницького табору, щоб будувати котеджі. У центрі цієї території знаходиться великий ставок, надлишки вод якого

постійно стікають у Великий став. Із великими труднощами вдалося відбитися від такого посягання.

Арборетум, тобто колекційну ділянку деревних рослин, віддано під сінокіс для домашньої худоби працівників. У 80-х роках там росло 1686 видів, різновидностей та форм дерев і чагарників. Із них 114 становили хвойні. Сьогодні залишилося не більше 10 % рослин. Особливо багато вирубили 2012 року. Фактично дослідний об’єкт з дендрології остаточно втрачений. Є у дендропарку й чимало інших проблем.

2007 року на ім’я Президента направили листа, підписаного чотирнадцятьма особами, з них вісім директорів заповідників і п’ять лауреатів премії ім. Т. Г. Шевченка. З пропозицією про захист від руйнування унікаль-

ної історичної пам’ятки — садиби гетьмана України Павла Скоропадського і створення поряд із Батуринським історико-культурним заповідником “Гетьманська столиця” та Музеєм гетьманства заповідника “Гетьманська садиба”, що комплексно відображатиме історію гетьманства.

Найганебнішим є тростянецький вандалізм щодо пам’ятника Т. Г. Шевченка: наказом директора Дендрологічного заповідника “Тростянець” навесні 2009 року накиннули на шию погруддя поета сталевий трос і трактором так гепнули на землю, що бюст розсипався, потім його заволокли на склад, де й арматуру ліквідували. Уламками добротної цегли з п’єдесталу вимостили шматок паркової доріжки.



Пам’ятник із армованого бетону встановили на відзнаку 150-річчя від дня народження великого поета. Сучасний вандал на власний розсуд розправився з пам’ятником.

Газета “Сіверщина” наводить фальшиве твердження манкурта: “Це не пам’ятник, а стела... Її попереднє розміщення — біля містка у дендропарку — їй абсолютно не підходило. Цегляний постамент, на якому вона стояла, розсипався від старості сам. Стела гепнулася на землю”. Потім він “виправдовувався” тим, що пам’ятнику Тараса Шевченка не місце в Тростянці, бо він не посадив там жодного дерева.

Горе-директор, на нашу біду, вільно почуватися, зганьбивши Україну. Більше того, після такого вандалізму його відзначили Почесною грамотою Кабінету Міністрів України “за вагомий особистий внесок”. Не відстала й Академія наук, нагородивши відзнакою “За професійні здобутки”.

Україна і весь світ готуються гідно відзначити двохсотріччя з дня народження Т. Г. Шевченка. У Києві створено громадський комітет для проведення широко-масштабних акцій “Шевченкова Україна”. Україна звернулася до ООН і ЮНЕСКО — оголосити 2014 рік Роком Тараса Шевченка. Це подання включено у порядок чергової сесії ЮНЕСКО.

Указ Президента України від 11.04.2012 року передбачає приведення до належного стану всіх пам’ятних місць, об’єктів, пов’язаних із життям і творчістю Т. Г. Шевченка. Уже триває підготовка до відзначення ювілею Кобзаря. Уряд затвердив план заходів до цієї дати.

Сподіваємося, що пам’ятник Тарасу Шевченку встановлять у Тростянці на старому місці. Також вирішиться питання про створення важливого історичного об’єкта — “Гетьманської садиби”. Слово за українською владою.



Торжество всеосяжної любові та духовності

Уляна ВОЛКОВСЬКА
Фото автора

Відкрив виставку генеральний директор Заповідника Любомир Михайлина: “Епохальна подія Хрещення Руси ознаменувала нову сторінку історії. Відтоді у мистецьких творах центральними стали святі образи Спасителя, Пресвятої Богородиці та Чесного Хреста Господнього. На виставці, окрім відреставрованих ікон, мож-

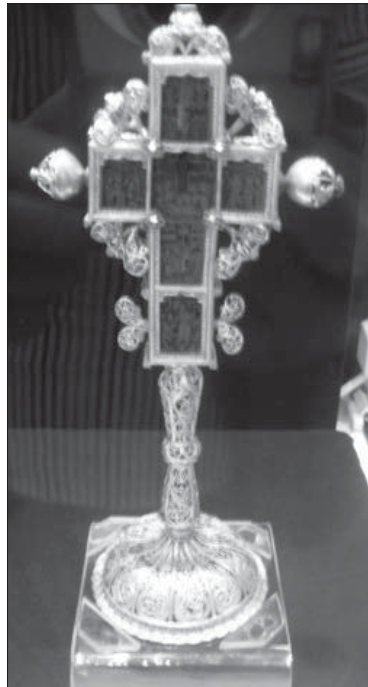
До 1025-річчя Хрещення Руси у Національному Києво-Печерському історико-культурному заповіднику відкрилася виставка сакрального мистецтва “Спаси й сохрани”. На ній представлені пам’ятки XIV — XX століть із фондової колекції заповідника, які дають змогу зазирнути у глибини минулого і вкотре збагнути єдність людського, земного і небесного світів. Це образи Ісуса Христа, Богородиці та Хреста як зримого символу християнської віри.

на побачити різноманітні хрести, пов’язані зі значними історичними подіями або іменами святих осіб”.

Із самою експозицією ознайомила гостей Ірина Шульц. Серед унікальних пам’яток — на-

престольні Євангелія в ошатних, урочистих оправах, вишукані церковні хрестиреліквії, стародавні ікони, гаптовані літургійні тканини.

Особливе враження справляють церковні хрести. Тут і напестольні, і воздвизальні, які привертають увагу багатством форм, виготовлені із різноманітних матеріалів і мають цікаві “біографії”. Зокрема унікальний афонський хрест XVI ст., хрест кипарисовий із мініатюрним різьбленням, що належав священномученикові Макарію, якого вбили татари. Срібний хрест із коштовним ка-



“Хрест воздвизальний”

мінням, хрест напестольний із зображенням Хрестителя Київської Руси князя Володимира та хрест XVII століття, знайдений у Десятинній церкві.

Образ Ісуса Христа на виставці втілений у кількох іконографічних варіантах: “Спас Нерукот-

ворний” (портрет Господа, що дивовижним чином відбився на шматку тканини), “Христос Вседержитель” (Господь, який тримає книгу Божого Закону), “Христос Великий Архієрей” (Господь, який сидить на троні у пурпурових шатах, що символізують його царську, в оточенні янголів). А Матір Божа постає в образі “Богородиці Одигітрії” (Провідниця показує, що її Син є істиною), “Богородиця нерушима стіна” (Оранта-Заступниця, яка оберігає Київ протягом багатьох століть. Вона возносить руки до неба і, звертаючись поглядом до людства, закликає повірити у Христа). Особливе місце займають чудотворні ікони “Богородиця Печерська”, “Богородиця Куп’ятицька”, “Богородиця Чернігівська” тощо.

У центрі експозиції — “Дарохранильниця”, яку нещодавно відреставрували. Вона має глибоку символіку. Це уособлення торжества православ’я на наших землях. Після реставрації розкрилася дивовижна краса твору, його рельєфів та форм. “Такого масшта-



“Дарохранильниця”

бу дарохранильниць тільки три — у Санкт-Петербурзі, в Москві та в Києві. Цей витвір виготовлено 100 років тому на фабриці Кузьмичова, — розповідає реставратор Віталій Курлов. — До реставрації пам’ятка була серйозно пошкоджена, бо не було однієї фігури, а інші слабо закріплені. Протягом місяця тривав демонтаж, а півтора року — реставрація”.

Устина ВОЛОШКО

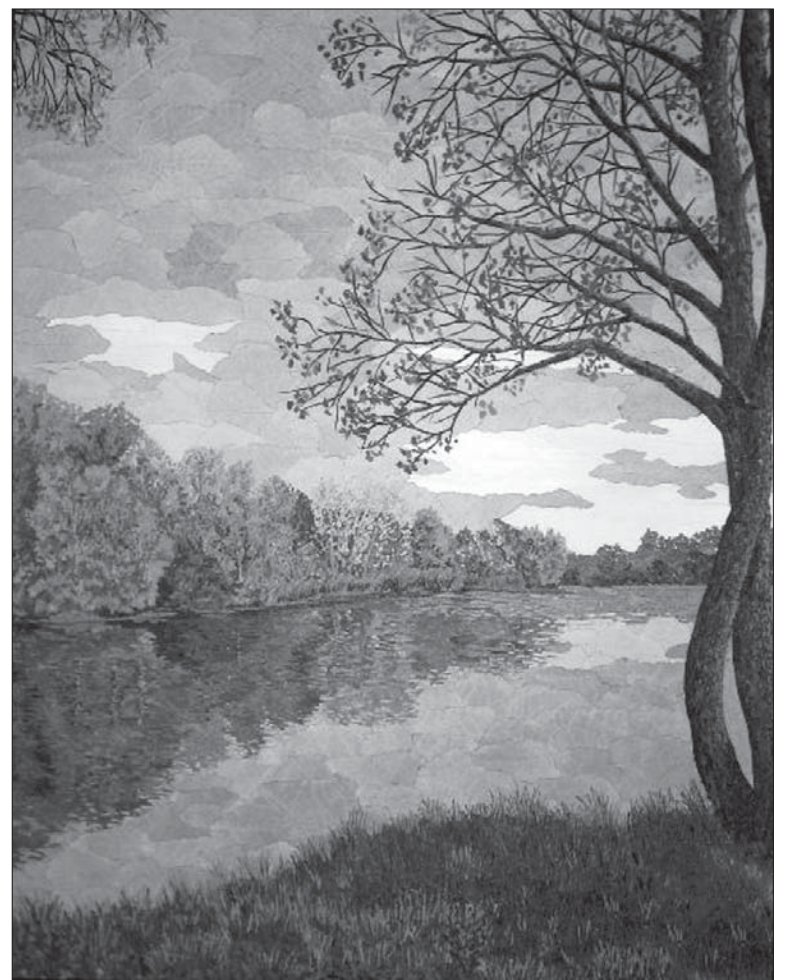
За словами Тетяни Бердник, майстра декоративно-ужиткового мистецтва, в Україні “ошибана” малопоширена, а в Японії — це вже своєрідний бренд. Практично всі рослини (листя, стебла, квіти), окрім м’ясистих та водянистих, які є в Україні, можна сушити під пресом як звичайний гербарій. А потім на засушені дари флори потрібно подивитися очима художника. “Вийти на високий рівень у цьому мистецтві мені допомогла вчителька Ніна Мінченко, яка понад 30 років займається флористикою. У одній картині можна використати до 30 видів різноманітних рослин. Найскладніше — пейзажі, де для створення унікальної фактури потрібний ре-

Шати краси і гармонії

Дивлячись на “Живі картини” флористичного живопису в Музеї книги та друкарства України, що на території Києво-Печерської Лаври, одразу згадується: “...початкова краса — це квіти, рослини і те, з чого вони починаються й у що виростають: вода, просторе повітря, світло і трохи тепла і прохолоди” (Тарас Прохасько). Або ж слова Панаса Мирного: “Земля убралася в пахучу і свіжу рослину”. Нестримна фантазія художників-флористів, відчуваючи дихання природи, вихлюпується неповторними образами та оригінальними сюжетами. Звичайна засушена рослинка може бути вітром, небом, дахом будинку, річкою... Так народжується східне мистецтво “ошибана” (у перекладі з японської — “притиснута квітка”), яке окрім естетичного наповнення, відчуття гармонії має неабиякі лікувальні властивості.

тельний добір “живого” матеріалу”, — каже Тетяна Іллівна.

На виставці представлені картини художників-флористів з різних областей України. Це люди різних професій і вподобань, які є членами творчого об’єднання “Палітра Флори”. Відчувається творча манера та індивідуальність кожного майстра. Один більше любить “малювати” квіткові мініатюри, інший — портрети людей, пейзажі, хтось творить фантастичні флоровітражі, а комусь любя флоромозаїка. Наприклад, картини Любові Сильченкової (економіста за професією) “Осінній вечір”, “Осінній вальс”, “Рідна серцю сторона”, “Рудий пустун”, “Тигр” — це як витвори вишивальниці. Ось так лягає листочок за листочком, квітка за квіткою... “Цей вид творчості — невичерпне джерело для експериментів, — каже майстриня. — Як в образотворчому мистецтві є набір класичних фарб, так і у флористичній класичним вважається листя сріблястої тополі, ліщини. Найчастіше використовую у своїх картинах листя іриса, абрикоса, шовковиці, люблю творити пейзажі, відображати тварин-



ний світ. Спочатку листя розкладається, наче палітра фарб, за кольором, а далі за справу беруться скальпель, пінцет і клей... і відбувається гра світлотіней”.

Роботи Олени Зайцевої, вихователя дитячої школи мистецтв, яка працює у різноманітних жанрах, зворушливо-ліричні (“Місяць кличе”, “Вся справа в парасольках”, “Замріяна”, “Я навчу тебе літати”). А Вікторія Ткаченко зазвичай втілює свої ідеї на склі: “Я ніко-

ли не роблю ескізи робіт, образи виникають спонтанно. Подобається створювати силуети людей, оформлювати картини з традиційними українськими елементами”. Птахи, натюрморти, тварини Валентини Процько (“Ластівки”, “Осінній блюз”, “Зимовий пікнік”) неначе помережані самою природою... Словом, говорити про цю виставку можна безкінечно, адже кожна робота неповторна і щоразу — це відкриття!





Тарас Шевченко і Київ очима філателіста

Любомир ПИРІГ,
Київ

Доля Тараса Шевченка складалася так, що йому більшу частину свого життя довелося провести поза Батьківщиною, поза Україною. Періодична короточасність перебування в Києві, незважаючи на його зацікавленість київським середовищем, місцем Києва у його свідомості як українця, завжди була зумовлена обставинами, не залежними від його бажань і намірів. За неповним підрахунком, Київ згадується в його поезії, прозових творах, щоденнику, у листах понад 240 разів. Для нього “садами укритий наш златоглавий Київ” (“Прогулка с удовольствием и не без морали”), для нього “Мов на небі висить // Святий Київ наш великий. // Святим дивом сяють // Храми божі, ніби з самим // Богом розмовляють. ...Тихо задзвонили // У Києві, мов на небі...” (“Варнак”).

Робимо спробу за допомогою філателії не тільки розказати, а й показати, коли і як доля зводила Т. Шевченка з Києвом.

Важко сказати, чи викликала і залишила в пам’яті Т. Шевченка враження перша його зустріч з Києвом у 15-річному віці, коли він, слуга-козачок, у березні 1829 року супроводжував свого пана П. В. Енгельгардта, який прагнув у Києві підтвердити успадкування маєтку свого покійного батька, коли він цього ж року з Енгельгардтом проїжджав через Київ по дорозі до Вільно.

У травні 1843 року керівництво Санкт-Петербурзької академії мистецтв видало своєму студенту Т. Шевченкові “білет” “на проїзд в Малороссийские губернии сроком 4 месяца и на беспрепятственное где нужно будет житье”. Поет-художник справді більше часу віддав “малороссийской губернии” (Київщині), ніж перебуванню в Києві. Та все ж у Києві встиг познакомиться з П. Кулішем, В. Білозерським, О. Маркевичем, майбутніми членами Кирило-Мефодіївського братства, постаї яких поруч з постатями однодумців Поета М. Костомарова, М. Гулака на конверті Пошти України 2006 року.

П. Куліш на той час викладав історію та географію в училищі на Подолі. Уперше його портрет “українського письменника, перекладача та вченого” з’явився на конверті стараннями українських філателістів США (1969), пізніше, до “175 років з дня народження українського поета, критика, історика,

етнографа і перекладача” на конверті місцевого випуску серії “Видатні люди — уродженці Сумської області” (Пам’ятковий штемпель — 08.08.1994, м. Шостка, Сумська обл.), на конвертах Пошти України 1997-го та 2009-го (штемпель — Шостка, 07.08.2009) років. Київські зустрічі з П. Кулішем сприяли створенню Шевченком його портрета (1843—1877). З М. Костомаровим, видатним ученим-істориком, письменником Шевченко познайомився 1846 року. У 1847-му, будучи в ув’язненні, присвятив йому вірш, підтримував з ним зв’язки до кінця життя. М. Костомарову присвячено марку (1992) і конверт (2007) Пошти України.

1843 року Т. Шевченко познайомився в Києві з М. Максимовичем, ученим-біологом, етнографом, письменником, професором кафедри російської словесності Київського університету Св. Володимира, донедавна його першим ректором. Портрет М. Максимовича на поштової марці України 2004 року.

У той час Т. Шевченко створив офорт “У Києві”. Так він назвав його, надписавши власноручно: “1844. Шевченко у Києві”, хоча в листах згадує цей офорт як “Печерська Київська криниця”. 1911 року офорт демонструвався на художній виставці в Києві. Офортна дошка зберіга-

У художньому спадку Шевченка-художника численні офорти, акварелі з будівлями, краєвидами Києва. Крім згаданого, 1846 року він створив “Аскольдову могилу” (сепія, акварель). На поштової марці 2002 року помилково зазначено, що малюнок 1845 року. На оригіналі малюнка справа є напис “Рисовал Михаил Сажин”. Шевченкознавці вважають, що після арешту поета 1847 року цей напис зробив Сажин, у якого зберігалося багато живописних творів Шевченка. З художником М. Сажиним Т. Шевченко, можливо, був знайомим ще у Петербурзі. У Києві вони приятелювали і разом із письменником О. С. Афанасьєвим (Чужбинським) мешкали в будинку І. Житницького на Козиному болоті (тепер — Літературно-меморіальний будинок-музей Т. Г. Шевченка у Шевченківському провулку; конв. 1988, 2003 рр.).

Портрет О. Афанасьєва (Чужбинського) помістили на конверті українські філателісти США (1975), бачимо його і на конверті СРСР (1967).

1846 року, повернувшись із Седнева до Києва, Т. Шевченко створює “Костьол у Києві” (папір, акварель). У літературі цей малюнок має назви “Старий костьол у Києві”, “Костьольна ву-



ляся в бібліотеці Красінських у Варшаві. Де вона тепер, невідомо.

Навесні 1845 року Т. Шевченко, уже відомий у колах творчої інтелігенції як поет, художник, прибув до Києва після закінчення Петербурзької академії мистецтв. Має намір видати художній альбом “Живописна Україна”. У грудні 1845 року Т. Шевченка включають до складу Археографічної комісії, у зв’язку з чим йому доводиться відвідувати різні місцевості України. Робота в Комісії зумовила його зв’язки з тодішнім губернатором Києва, краєзнавцем І. Фундуклеєм (конв. Пошти України, 2004). У листопаді 1846 року Т. Шевченко звертається із заявою до попечителя Київського університету Св. Володимира.

лища у Києві”. Будівля Олександрівського костьолу — на першому плані, в глибині праворуч — будівля Михайлівського монастиря, ліворуч Софійський собор.

Перебуваючи в Києві, Т. Шевченко не міг залишити поза увагою Софійський собор, Києво-Печерську лавру, Золоті ворота. Крім цих архітектурних пам’яток минулих століть, на поштових конвертах, листівках, марках зображені й інші храмові споруди Києва, які привертати його увагу (Пиріг Л. “Храми України в дзеркалі філателії”, “Пам’ятки України”. — 2012. — Ч. 4. — С. 57—63).

Під час змальовування в Києво-Печерській лаврі Т. Шевченко випадково познайомився з дівчиною, яка його причарувала і на якій він ладен був одружитися, але виявилось, що вона вже засватана. Змальовуючи руїни Золотих воріт, Шевченко звернув увагу на самотню дитину, яка плакала за мамою. Він її заспокоїв і забавляв, доки мама не прийшла за своєю згубою.

Руїни Золотих воріт, які зрисував 1846 року Шевченко, зображені на конвертах СРСР 1969, 1970, 1980 років. У 1983-му і наступних роках на конвертах і численних листівках Золоті ворота представлені після реставрації.

З осені 1846 року активізувалися зустрічі членів Кирило-Мефодіївського братства. Через М. Савича, який виїжджав за кордон, Т. Шевченко передав автограф своєї поеми “Кавказ” для А. Міцкевича, що перебував у вимушеній політичній



еміграції. Портрет його на поштових випусках Польщі, а також на конверті Пошти України 1998 року.

У лютому 1847 року Т. Шевченка було затверджено викладачем малювання Київського університету. У цей час діяльністю кирило-мефодіївців активно зацікавилася поліція, почалися допити, обшуки, арешти. У березні про арешт Т. Шевченка розповрядився І. Фундуклей, але Поет був поза Києвом. Арештували його на переправі через Дніпро 5 квітня і при обшуку вилучили листи, альбом з віршами і рисунками, рукописну збірку “Три літа”. Наступного дня Т. Шевченка відправили до Петербурга. Довідка III відділу про зміст паперів і творів Шевченка, відібраних у

1860 року Т. Шевченко створив автопортрет (папір, офорт, акватинта) на підставі автопортрета 1845 року, місцезнаходження якого не встановлено. Він також дає уявлення про зовнішність Поета київських (1843—1847) років (маргінес аркуша марок 2007 року).

Відвідання Т. Шевченком Києва після заслання у липні-серпні 1859 року не може бути проілюстроване філателією. Воно пов’язане з короточасним арештом Поета, постійним поліцейським наглядом. Єдиною світлою сторінкою цих останніх відвідин Шевченком України була його гостина на хуторі Михайлова гора біля села Прохорівка над Дніпром у М. Максимовича, який проживав тут після закінчення праці в університеті.

У травні 1861 року Тарас Шевченко повернувся “В Україну — назавжди” (І. Дзюба) через Київ. Перед похованням у Каневі труну з тілом Кобзаря зустріли в Києві, були на поминах в Різдвєнській церкві на Поштової площі, супроводжували до Канева студенти, діячі української культури, із яких відзначено засобами філателії М. Драгоманова (конв. СРСР 1991, штемпель — 27.09.1991, Гадяч Полтавської обл.; конв. України, 2011), В. Антоновича (конв., 2009), М. Лисенка (марка України, 1992 і численні інші поштові випускники — Пиріг Л. “Українська музика в дзеркалі філателії”, “Музика”, 2012, ч. 4—6, С. 58—64), М. Старицького (конв. СРСР, 1966, 1990, штемпель — Черкаси, 14.12.1990) Шевченкового друга поета Віктора Забілу (конв. 2008). Церква, де відбулася помина, — по сусідству з будинком Поштової станції (конв. 1983).

Київ вшанував пам’ять про Т. Шевченка присвоєнням його імені Національному університетові (марка СРСР 1954, поштовий блок України 1999, 6 конвертів 60—80-х років XX століття, 2 листівки), Національному театрові опери і балету (марки 1954, 2000 рр., 11 конвертів 1954—2000 рр.; 6 листівок 1974—1991 рр.). Крім Будинку-музею Т. Шевченка, на конверті 1999 року — будівля Державного музею Т. Шевченка, відкритого 1949 року. Про бульвар Т. Шевченка в Києві нагадала тільки одна листівка (1968) із зображенням покладеного в наш час пам’ятника В. І. Леніну.

Це тільки невеликий фрагмент філателістичної шевченкіани. У широкому плані вона представлена в серії статей у “Шевченківському краєзнавчому альманасі 2005—2013 років”, в інших виданнях (Т. Шевченко — художник, пам’ятники Т. Шевченку, його друзі, знайомі, вшанування пам’яті). Можна сподіватися, що 2014 рік значно поповнить філателістичну шевченкіану.





Музей «Ковальські витребеньки»

Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська обл.

Певно, Ніні Кроці доля визначила причетність до металу. По-перше, її дівоче прізвище Коваль. По-друге, Ніна Юріївна — керівник приватного підприємства “Рівнебудпостач”, яке має справу з металопрокатом.

— Десять років тому на одному з ковальських фестивалів придбала металевий черевичок. Як на мене, навіть гарніший, ніж у Попелюшки. Це розбудило в мені запал колекціонера і стало першим експонатом для музею. Згодом познайомилася з майстрами народного ремесла з України та зарубіжжя, робила в них безпосередні замовлення, як-от моїх улюблених казкових героїв. З часом витвори не вміщалися ні в кабінеті, ні в офісі, ні вдома. Виникла думка створити музей творів сучасного ковальства, і я вельми втішена тим, що ідея втілилася в реальність, що музей став не просто виставковою залогою, а й своєрідним просвітницьким центром у галузі мистецького ковальства. Думаю, невдовзі ми відкриємо на підприємстві цех, де працюватимуть не просто ковалі, а ковалі-художники, які втілюватимуть свої творчі наміри у виробі з металу, даватимуть майстер-класи.

Музей “Ковальські витребеньки” розташований на території приватного підприємства “Рівнебудпостач”, що в Рівному на вулиці Курчатова, 18 а, і відвідати його може кожен охочий.

Чи не найбільше тут експонатів, виготовлених майстром сучасного прикладного мистецтва Віктором Михальовим із Донецька. А найновіший та найоригінальні-



Колекціонер Ніна Крока в своєму металевому королівстві

ший його шедевр — металеві шахи з дзвониками. Причому кожна фігурка має неповторну мелодію.

На іншій металевій шахівниці фігури стилізовані під озброє-

Рівнянка Ніна Крока минулого року на фестивалі “Металеве серце України” удостоєна почесного ковальського звання “Металева королева України” з врученням кованої діадери. А почалося все з любові Ніни Юріївни до металевих витворів, що, зрештою, призвело до того, що в Рівному на основі зібраних в одну колекцію експонатів відкрито перший в Україні мистецький музей творів сучасного ковальства. А ще започатковано фестиваль “Металеве серце України”.

них воїнів. А з експонатів, що розташовані на музейному подвір’ї, відвідувачів вражають герої казок, насамперед Ведмідь.

— Це робота рук талановитого коваля зі Славути Артема Вольського, — розповідає Ніна Крока. — Якось на фестивалі я побачила у його виконанні Машеньку з відомої казки “Машенька та Ведмідь”. І замовила ковалеві фігуру Ведмедя. Ведмідь вий-

шов на славу. Радую ваза з трояндами — надзвичайно приваблива робота. Квіти — як тільки-но розцвіли! Загалом у ставленні до красивих металевих речей я справжня фанатка. Не шкодую коштів, щоб їх придбати, часу, щоб на них поглянути.

Зважаючи на творчий потенціал українського ковальського цеху, Ніна Крока вирішила організувати фестиваль “Металеве серце України”, мета якого — зібрати до гурту найкращих майстрів країни і популяризувати ковальське мистецтво. Торік таких майстрів з’їхалося до Рівного майже сім десятків, й одним із результатів їхньої спіль-

ної праці стало велетенське серце з сотнями малих серденьок, котре лишилося в дарунок місту Рівному.

Цьогоріч на День незалежності України Ніна Крока готує новий фестиваль, уже міжнародного масштабу, на який мають прибути не менше сотні ковалів. На конкурс народні ремісники привезуть металевих ангелів. А завершальним акордом свята стане народження української Даринки. Її основу вже виготовив рівненський майстер Роман Велігурський, один із найкращих ковалів України. Учасникам фестивалю залишиться вплести в її триметрові кучері ковану національну символіку — калину, квіти, стрічки тощо.

— Даринка залишиться в Рівному як дарунок фестивалю “Металеве серце України”, — каже організатор ковальського заходу. — Я також планую створити ковальську алею, де зберемо всі металеві дива міста. Вірю, що ідея з часом втілиться в життя і Рівне стане ще красивішим.

— Побутує думка, що ковальство — суто чоловіча справа, — каже Ніна Юріївна, котра, до речі, удостоєна почесного звання “Кращий керівник року”, — але на ковальському фестивалі в Івано-Франківську бачила, як вправно у кузні працює жінка. Потім дізналася про ще одну талановиту ковалиху — з Німеччини. Майстер-класи від них не минули даремно: мені захотілося власноруч щось викувати — і кілька таких предметів уже є в моїй колекції. Водночас я зрозуміла, що до металу треба ставитися лагідно, широко. Лише тоді з нього можна “випросити” щось дивовижне.



Експонати експозиції “Ковальські витребеньки”

СЛОВО *Просвіти*

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА—2013

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617, сторінка 71 в “Каталозі”

на 1 місяць 9 грн 37 коп. на півроку 53 грн 37 коп.
на 3 місяці 27 грн 51 коп. на рік 105 грн 54 коп.

Ви — зі “Словом Просвіти”, бо це — Ваша газета!



Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ соціальної тематики
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Відділ просвітницької роботи
Надія КИР’ЯН
270-55-57

Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН
278-63-69

Кореспондент
Уляна ВОЛКОВСЬКА

Інтернет-редактор
Олександр ЛИТВИНЕНКО
279-39-55

Черговий редактор
Уляна ВОЛКОВСЬКА

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosivity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ
у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.

Наклад у липні — 19 000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.

Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.

При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов’язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

